KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

ŽIVOT

PL ISSN 0514-0188

2026
OKTÓBER/
PAŹDZIERNIK

Č. 10 (820)/
roč. 68
Cena 7,00 zł
(8% VAT)

XLIV. PREHLIADKA KRAJANSKÝCH DYCHOVÝCH HUDIEB

eprasa.pl/a-804e711b

V OKTÓBROVOM ČÍSLE NÁJDETE:

3-5 Slovenčina na spišských a oravských školách v školskom roku 2026/2027

6 Zlaté jubileum v rezkom tempe

Zlatí jubilanti Žofia a František Lukášovci z Krempách sa s nami porozprávali o spoločnom živote, ktorý napredoval veľmi rýchlo. Prinášal rozličné udalosti a oni sa im snažili prispôsobiť najlepšie ako vedeli, pričom najdôležitejšia bola opora, ktorú majú v sebe navzájom dodnes.

7 Tvorivé dielne v Novej Belej

8 Krajanská vatra v Krempachoch

9 Hody v Nedeci-Zámku

Hody v Nedeci-Zámku zhromaždili mnohých. Popri nich bola aj slávnostná posviacka obnovenej kaplnky sv. Michala Archanjela, ktorá v novom šate priťahuje návštevníkov. Viac o udalosti nájdete v našom článku.

10 Horčičné zrnko

11 Spomienka na Andreja Soju

12-15 Nová Belá v rokoch 1939-1945 IV.

16-17 Krátko zo Spiša a Oravy

18 Slovenčina trochu inak

Tri dni plné nových podnetov, skúseností a objavovania priniesol didaktický výjazdový kurz v Centre slovenskej kultúry v Novej Belej pre učiteľov slovenského jazyka z Poľska a Ukrajiny, ktorý zorganizoval Spolok Slovákov v Poľsku v spolupráci s Metodickým centrom Univerzity Mateja Bela pre Slovákov žijúcich v zahraničí v gescii Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky.

19 Orava na Spiši

V jesenných mesiacoch pribudli do spišskej regionálnej izby Centra slovenskej kultúry v Novej Belej aj oravské motívy. Svoje miesto tu totiž má výstava grafík nedávno zosnulej slovenskej umelkyne a pedagogičky Lýdie Mšalovej z Hornej Zubrice, ktorá rozpráva príbeh krajiny a každodenného života hornooravského človeka.

20-23 Na dychovú nôtu v Novej Belej

Takmer dve stovky účinkujúcich zo Spiša, Oravy i Slovenska, desiatky nástrojov, skvelých hudobníkov, mažoretky, zástavníci, krajania, vzácni hostia a predovšetkým poriadna dávka dobrej hudby i nálady – takto vyzerala tohtoročná XLIV. Prehliadka krajanských dychových hudieb v Novej Belej.

24-25 Z diania na Slovensku

26-27 Poviedka na voľnú chvíľu

28 Výtvarná súťaž Ludwika Korkoša 2026/2027

29 Zápisník včelára – október

30 Spomienka na Lýdiu Mšalovú

Na obálke: Hrá Dychová hudba kňaza dekana Františka Móša z Novej Belej.
Foto: M. Majeriková-Molitoris. Grafická úprava: E. Koziołová.

eprasa.pl 9c804e711b

Slovenčina na spišských a oravských školách v školskom roku 2026/2027

autor | Milica Majeriková-Molitoris
foto | H. Milaniak, M. Bryja, G. Kozak, A. Sołtys, Z. Brawiak, D. Moś

Prvý mesiac nového školského roku 2026/2027 je za nami a v školách už naplno prebieha vyučovanie. Do školských lavíc zasadli i žiaci slovenského jazyka, a čo je potešujúcou správou, trend zvyšovania záujmu o slovenčinu sa nezastavil a ich počet opätovne stúpol. V absolútnych číslach bolo na vyučovanie zapísaných celkovo 244 detí, teda o takmer 10% viac ako v minulom školskom roku.

Základná škola v Jurgove

Tradične najviac rodičov prejavuje záujem o vyučovanie slovenského jazyka na základnej škole v Jurgove, kde v absolútnych číslach pribudlo päť žiakov. V novom školskom roku sa tu teda slovenčinu bude učiť až 85 detí, z toho deväť v prvom ročníku, sedemnásť v druhom, štyri v treťom, trinásť vo štvrtom, sedem v piatom, štrnásť v šiestom, osem v siedmom a trinásť v ôsmom ročníku. Do tajov slovenčiny ich bude zasväcovať obľúbená pani učiteľka Anna Šoltýsová, pod ktorej vedením sa aktívne zúčastňujú Prednesu slovenskej poézie a prózy Františka Kolkoviča vo Vyšných Lapšoch, vedomostnej súťaže Poznaj Slovensko – vlasť svojich predkov v Kacvíne, či výtvarnej súťaže Ludwika Korkoša. V poslednej menovanej pritom už tradične posielajú najviac prác zo všetkých zúčastnených škôl.

Žiaci 2. ročníka ZŠ Jurgov

Žiaci 8. ročníka ZŠ Jurgov

Žiaci 1. a 3. ročníka ZŠ Jurgov

Základná škola v Krempachoch

Najviac detí na vyučovanie slovenčiny pribudlo v Krempachoch, kde rodičia do nultého ročníka zapísali 14 nových predškolákov, ktorí tak majú komfort samostatnej triedy. V prvom ročníku sa ich učí päť, v druhom a treťom zhodne po šesť, vo štvrtom desať, v piatom a šiestom po dvaja a siedmom i ôsmom po piati žiaci. Celkovo si slovenský jazyk pod vedením pána učiteľa Mareka Bryju osvojuje 55 detí. Žiaci sú rovnako aktívnymi účastníkmi recitačnej i vedomostnej súťaže a Krempašania posielajú svoje práce i do výtvarnej súťaže.

Žiaci 1. a 2. ročníka zo Základnej školy v Krempachoch

Základná škola v Nedeci

Každoročne stúpa počet žiakov taktiež na Základnej škole v Nedeci, kde vyučovanie slovenského jazyka v tomto roku navštevuje už 50 detí. Do prvého ročníka sa zapísalo šesť žiakov, pričom v druhej a tretej triede ich je zhodne po sedem. Zo 4.A chodia na slovenčinu štyri deti a zo 4.B deväť. Piatakov je päť, šiestaci traja a siedmaci siedmi. Vyučovanie prebieha pod vedením pani učiteľky Haliny Mi-

eprasa.pl 9c804e711b

Žiaci 7. ročníka ZŠ v Nedeci

Žiaci 3. ročníka ZŠ v Nedeci

Žiaci 4.A triedy ZŠ v Nedeci

Žiaci 1. ročníka ZŠ v Nedeci

Žiaci 4.B triedy ZŠ v Nedeci

Žiaci 5. ročníka ZŠ v Nedeci

laniakovej, ktorá svojich zverencov každoročne pripravuje na recitačnú i výtvarnú súťaž, ako aj na Fašiangy-Ostatki v Krempachoch.

Základná škola v Novej Belej

Záujem o vyučovanie slovenského jazyka sa zvýšil aj na Základnej škole v Novej Belej a v tomto školskom roku ho navštevuje celkovo 33 žiakov. Do nultej triedy zapísali rodičia šesť detí a v prvej triede pribudli ďalšie dve, takže sú spolu tri. V druhom ročníku pokračuje v štúdiu šesť žiakov, v treťom jeden, štvrtom sedem, piatom štyria, šiestom dvaja, siedmom jeden a ôsmom traja. Slovenský jazyk si osvojujú pod vedením pani učiteliek Žofie Brawiakovej a Beáty Florczykovej, ktoré ich každoročne pripravujú na vedomostnú i recitačnú súťaž.

Žiaci 0. ročníka ZŠ v Novej Belej

Žiaci 3.-4. ročníka ZŠ v Novej Belej

Žiaci 2. ročníka ZŠ v Novej Belej

Žiaci 1. ročníka ZŠ v Novej Belej

Žiaci 5.-6. ročníka ZŠ v Novej Belej

eprasa.pl 9c804e711b

Žiaci slovenského jazyka v Kacvíne

Základná škola v Kacvíne

Mierne poklesol počet žiakov na Základnej škole v Kacvíne, kde sa slovenský jazyk v tomto školskom roku učí 12 detí. Do prvej triedy nastúpilo jedno, v druhej sú tri, v štvrtej štyri, v piatej jedno a v šiestej tri. Do tajov slovenského jazyka ich uvádza skúsená pani učiteľka Alžbeta Górová. Napriek tomu, že ich nie je až tak veľa, vždy ich dokáže skvele pripraviť na recitačnú i vedomostnú súťaž a aj motivovať k účasti v ďalších slovenských súťažiach či na podujatiach.

Základná škola vo Vyšných Lapšoch

Na Základnej škole vo Vyšných Lapšoch sa slovenský jazyk učia tri žiačky štvrtej, piatej a šiestej triedy, pod vedením pani učiteľky Doroty Mošovej, ktorých môžeme občasne vidieť na recitačnej súťaži, či Fašiangoch-Ostatkoch v Krempachoch. Svoje práce posielajú aj do výtvarnej súťaže.

Žiaci slovenského jazyka ZŠ vo Vyšných Lapšoch

Základná škola č. 2 v Podvlku

Na Orave sa slovenčina vyučuje už len v jedinej Základnej škole č. 2 v Podvlku a je potešujúcou správou, že v tomto školskom roku sa tu počet žiakov zdvojnásobil. K trom ôsmačkám pribudli tri štvrtáčky, ktoré sa pod vedením pani učiteľky Grażyny Kozákovej budú učiť slovenský jazyk prvý rok. Veríme, že sa zapoja aj do našich súťaží.

Nové žiačky na hodine slovenčiny na ZŠ č. 2 v Podvlku

Z hľadiska zabezpečenia nový školský rok opätovne začal bez príslušných učebníc, ktoré by boli schválené a povolené oficiálnymi orgánmi Poľskej republiky, hoci poľská strana sa k ich vydaniu zaviazala a dokonca vykazuje, že takéto učebnice poskytuje. Vďaka podpore Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí sa Spolku Slovákov v Poľsku podarilo opätovne

Žiačky 8. ročníka ZŠ č. 2 v Podvlku

zabezpečiť učebnice a pracovné zošity pre 1. až 8. ročník základnej školy zo Slovenska, ktoré slúžia ako pomocné materiály. S čiastočnou finančnou podporou predmetného úradu sme zabezpečili aj detské časopisy v slovenskom jazyku, ktoré posielame na všetky relevantné školy a vydali sme tiež slovensko-poľský obrázkový slovník. V tomto roku sa nám s podporou Ministerstva školstva Poľskej republiky podarila tiež reedícia *Slniečka*, ktoré možno využívať pri vyučovaní na nižšom stupni. Pomocné materiály pre učiteľov sa usilujeme publikovať taktiež na detskej stránke časopisu Život.

Dlhodobo neriešený ostáva problém učebných plánov, programov a osnov, ktoré sú zastarané, neaktuálne a neprispôsobené zmenám po školských reformách. Neexistuje ani metodik pre slovenský jazyk, školenia učiteľov, súťaže, exkurzie, výlety, či iné aktivity pre žiakov, ktoré by boli organizované poľskou stranou. V tomto smere v značnej miere nahrádza štát i samosprávu Spolok Slovákov v Poľsku, ktorý v spolupráci s ďalšími slovenskými štátnymi a vzdelávacími inštitúciami v lete zorganizoval letné tábory pre žiakov na Slovensku a v septembri didaktický výjazdový kurz pre učiteľov slovenského jazyka z Poľska a Ukrajiny v Centre slovenskej kultúry v Novej Belej. V decembri plánujeme zorganizovanie ďalšieho takéhoto kurzu, ako aj poznávacie výlety pre žiakov slovenského jazyka na Slovensko.

Žiaci 7.-8. ročníka ZŠ v Novej Belej

Svoje miesto mali tiež súťaže zo slovenského jazyka – Prednes slovenskej poézie a prózy Františka Kolkoviča vo Vyšných Lapšoch, Poznaj Slovensko – vlasť svojich predkov v Kacvíne a výtvarná súťaže Ludwika Korkoša, ktoré plánujeme uskutočniť aj v tomto školskom roku, pričom sa usilujeme, aby boli uznané aj školským úradom.

Na záver dávame do pozornosti nariadenie ministra školstva Poľskej republiky z 13. júna tohto roku, na základe ktorého si žiaci siedmeho a ôsmeho ročníka môžu zvoliť namiesto druhého cudzieho jazyka jazyk slovenský. V prípade, že máte o takéto riešenie záujem, žiadosť o oslobodenie od vyučovania druhého svetového jazyka je potrebné podať najneskôr do 31. marca školského roku, ktorý predchádza školský rok, na ktorý sa žiadosť podáva. ■

Žiaci 2. ročníka ZŠ v Nedeci

eprasa.pl 9c804e711b

Zlaté jubileum v rezkom tempe

autor | Agáta Jendžejčíková
foto | archív Lukášovcov

Zlatí jubilanti Žofia a František Lukášovci z Krempách kráčajú spoločným manželským chodníčkom už polstoročie. Porozprávali nám o svojom živote, ktorý im priniesol krásne chvíle, ale aj každodenné starosti a náročné obdobia. Spoločne prekonali mnohé výzvy, ktoré ich utvrdili v presvedčení, že si za životného partnera vybrali toho správneho človeka.

Krajanka Žofia sa narodila 11. apríla 1954 v slovenskej rodine Františka a Márie Galušovcov. Má dvoch súrodencov – sestru Irenu a brata Jozefa. Od útleho detstva pomáhala na rodinnom gazdovstve. Popritom si však vždy našla aspoň trochu času na hry s rovesníkmi. Hoci boli jednoduché, prinášali deťom veľa radosti a veselosti. Ako spomína, dedinský život bol v časoch jej mladosti družnejší než dnes. Základnú školu navštevovala v Krempachoch a neskôr sa vyučila za krajčírku. Až do odchodu do dôchodku pracovala v obuvníckom závode v Novom Targu.

Krajan František sa narodil 4. októbra 1951 v slovenskej rodine Jozefa a Márie Lukášovcov. Má štyroch súrodencov – Jozefa, Jána, Valenta a Andreja. Aj on od detstva pomáhal na rodičovskom gazdovstve. Na učenie mu síce nezostávalo veľa času, no nerobilo mu väčšie ťažkosti. Po skončení základnej školy sa vyučil v učilišti pre obuvnícky závod a neskôr popri zamestnaní absolvoval strednú odbornú školu s maturitou. V obuvníckom závode v Novom Targu pracoval ako vedúci zmeny.

Už od detstva prejavoval hudobné nadanie a rád počúval muzikantov. Keď sa stal členom dychovej hudby pôsobiacej pri obuvníckom závode, dostal príležitosť ďalej sa hudobne vzdelávať. Hudba sa stala jeho veľkou záľubou a spríjemňovala mu život. V miestnej dychovej hudbe pôsobil štyridsaťdva rokov a v rokoch 2003–2009 bol kapelníkom krempašskej dychovky. Mladých záujemcov učil hrať na hudobných nástrojoch a zúčastňoval sa na mnohých podujatiach, prehliadkach a koncertoch. Ako porotca pôsobil aj na podujatí Fašiangy-Ostatki. Okrem toho hrával v kapele na svadbách a zábavách. Na svoju mladosť dodnes spomína s radosťou a úsmevom.

So Žofiou sa poznali od detstva. V roku 1977 sa rozhodli spojiť svoje životy a obaja sa zhodujú, že to bolo správne rozhodnutie. Roky preverili nielen ich city, ale aj silu vzájomnej podpory. Práve tá im pomáhala prekonávať náročné chvíle, ktoré život prinášal.

V slovenskom duchu spoločne vychovali tri deti – Dorotu, Jozefa a Celinu. Dorota vyštudovala na Slovensku za zdravotnú sestru, pracuje v nemocnici a býva s rodičmi. Jozef si založil vlastnú rodinu a žije v Krempachoch. Celina odišla do zámoria, kde sa usadila. Manželia sa tešia zo šiestich vnúčat, ktoré im prinášajú veľa radosti.

Lukášovci sa vždy radi zúčastňujú na krajanských podujatiach. Dnes si už obaja užívajú zaslúžený dôchodok. Františka dlhé roky sužuje cukrovka, no aj vďaka manželkinej podpore sa s ňou naučil žiť. Žofia má rada tradičný miestny kroj, ktorý si pri rozličných príležitostiach oblieka. Obaja si radi prečítajú časopis Život a pri jeho stránkach si zaspomínajú na známych.

Hostí vítajú s úsmevom na tvári. Ako hovoria, veľmi sa tešia, že sa spoločne dožili päťdesiateho výročia sobáša a mohli ho osláviť v kruhu rodiny. S láskou a dojatím pozerajú na svoje deti a ich rodiny, ktoré sú pre nich zdrojom radosti.

Päť desaťročí podľa nich ubehlo rýchlo – ako hudobná skladba, v ktorej sa striedajú vysoké a nízke tóny. Dôležité je, že ich vždy dokázali spoločne zladiť do súzvuku.

Do ďalších dní manželského života im prajeme veľa spoločných chvíľ, spokojnosti, rodinnej pohody a Božieho požehnania. ■

eprasa.pl 9c804e711b

Tvorivé dielne v Novej Belej

autor | Agáta Jendžejčíková
foto | Paulina Zarębczan

Jesenné popoludnia sa začínajú skracovať a večery predlžovať, čo prináša deťom viac priestoru na zážitky a tvorivé aktivity. Práve v tomto období smerujú mnohé detské kroky do knižnice v Centre slovenskej kultúry, kde ich víta Paulina so svojimi inšpiratívnymi a hravými tvorivými dielňami.

Deti sa tu nielen zabávajú, ale nachádzajú aj nových kamarátov a zdieľajú svoje zážitky pri spoločných hrách, rozhovoroch či tvorení. Tvorivé chvíle sú obohatené o dôležitú lekciu – naučiť sa udržiavať svoje pracovisko čisté a upratané, čo im pomáha rozvíjať zodpovednosť a úctu k svojmu okoliu.

Október je v katolíckej cirkvi výnimočný mesiac ruženca a práve tento rok si pripomíname 200. výročie jeho vzniku. Aby sme toto významné jubileum oslávili aj my, mali deti v Centre slovenskej kultúry v Novej Belej možnosť vytvoriť si vlastný, jedinečný ruženec. Pod vedením Pauliny Zarębczanovej dostali k dispozícii farebné korálky, pevné nite a ďalšie materiály, s ktorými pracovali. Najskôr sa naučili spájať jednotlivé korálky a viazať niť.

Pod malými, sústredenými rukami vznikli nádherné ružence, od drobných a jemných po pestrofarebné a výrazné kúsky, ktoré si deti hrdo odniesli domov. Teraz ich používajú pri modlitbe ruženca a majú k nemu o to bližší vzťah, pretože každý ruženec je výsledkom ich vlastnej tvorivej práce i viery.

Takéto chvíle sú nielen príležitosťou na rozvoj zručností, ale tiež na prehĺbenie duchovného života a pocitu spolupatričnosti. Paulina a centrum vytvárajú miesto, kde deti môžu rásť v radosti a tvorivosti, aj počas dlhších jesenných večerov. Je to možné aj vďaka čiastočnej podpore získanej z Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí na nákup materiálov a surovín na tvorivé dielne. ■

czytelnia.pl 9c804e711b

Krajanská vatra v Krempachoch

autor | M. Majeriková-Molitoris, A. Jendžejčíková
foto | M. Pacigová, D. Surma

Na začiatku októbra sa najmladší krajania, mládež, ale aj príslušníci strednej a staršej generácie Slovákov z Krempách stretli pri spoločnej vatre, aby spolu strávili príjemné jesenné popoludnie plné hier, smiechu, opekačky a dobrej nálady. Toto stretnutie nebolo iba príležitosťou na oddych a zábavu, ale aj na posilnenie vzájomných vzťahov, upevňovanie krajanskej spolupatričnosti a pripomenutie si spoločných slovenských koreňov, jazyka a kultúry.

Podujatie sa uskutočnilo na voľnom priestranstve v areáli miestneho amfiteátra, ktorý ponúkol ideálne podmienky na spoločné aktivity a športové vyžitie. Účastníci si mohli zahrať futbal, volejbal či bedminton a zapojiť sa do viacerých dobrodružných hier a zábavných súťaží. Nechýbal pohyb, zdravá súťaživosť ani množstvo veselých chvíľ, ktoré prinášali úsmev na tváre malých aj veľkých. Deti mali možnosť tráviť chvíle so svojimi rovesníkmi a dospelí si mohli v príjemnej atmosfére oddýchnuť, porozprávať sa a zaspomínať.

Osobitnú atmosféru celému stretnutiu dodávalo to, že sa pri hrách, rozhovoroch a spoločných chvíľach prirodzene ozývala slovenčina. Práve v takýchto neformálnych situáciách sa materinský jazyk stáva živou súčasťou každodenného života. Samozrejme, neodmysliteľnou súčasťou podujatia bola aj opekačka, pri ktorej si účastníci mohli pochutnať na pripravenom občerstvení a pokračovať v rozhovoroch v priateľskom duchu. Takéto jednoduché, no zároveň vzácne okamihy dokazujú, že na budovanie pevných vzťahov a udržiavanie komunitného života často stačí spoločný čas, dobrá nálada a chuť byť spolu.

Najväčšou odmenou pre organizátorov bola radosť detí, ktorým sa domov vôbec nechcelo odchádzať. Svojím nadšením a snahou čo najviac predĺžiť spoločné popoludnie ukázali, že sa na podujatí cítili dobre a že im spoločné stretnutie prinieslo množstvo príjemných zážitkov.

Krajanská vatra v Krempachoch potvrdila, že slovenská komunita žije predovšetkým vďaka ľuďom, ktorí sa stretávajú, spolupracujú a majú záujem uchovávať svoje kultúrne dedičstvo. Spoločné podujatia prepájajú generácie, približujú mladým ľuďom ich korene a pomáhajú zachovávať slovenský jazyk a tradície aj mimo územia Slovenska. Každé takéto stretnutie je malým, ale dôležitým krokom k tomu, aby slovenská identita zostala živá a aby sa jej hodnoty mohli odovzdávať ďalej.

Podujatie zorganizovala Miestna skupina Spolku Slovákov v Krempachoch s finančnou podporou Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Vďaka tejto podpore a ochote organizátorov pripraviť spoločný program mohli účastníci prežiť deň plný pohybu, zábavy a príjemných stretnutí. Pretože slovenská identita nie je iba to, čo si pamätáme. Je to aj to, čo spolu žijeme, chránime a ako pochodeň odovzdávame ďalším generáciám. ■

Hody v Nedeci-Zámku

autor | Agáta Jendžejčíková
foto | archív farnosti sv. Bartolomeja

Tohtoročné hody ku cti svätého Michala Archanjela v Nedeci-Zámku mali mimoriadne slávnostný charakter. Dôvodom bola dokončená obnova kaplnky zasvätenej tomuto patrónovi, ktorej stav si už dlhší čas vyžadoval nevyhnutné opravy.

Kaplnku dali postaviť koncom 17. storočia vlastníci nedeckého hradu Joanelli v jeho chotári. Posledná väčšia oprava kaplnky sa konala v 80-tych rokoch 20. stor. Jej stav si vyžadoval opätovnú opravu a podujali sa jej obyvatelia obce Nedeca a Nedeca-Zámok, ako aj farnosť. V rámci rekonštrukcie boli vymenené okná a dvere, strecha, obnovené vnútorné omietky, dlážka a zhotovené nové lavice. Novú podobu získala aj podobizeň svätého Michala Archanjela. Obnova sa týkala tiež vonkajších častí kaplnky, ktoré boli zrekonštruované. Opravené bolo aj schodište a upravené bolo okolie kaplnky. Vďaka vykonaným prácam sa kaplnka opäť prezentuje v dôstojnom a upravenom vzhľade.

Slávnostný deň vyvrcholil 27. septembra, keď sa okrem tradičných hodov konala aj posviacka obnovenej kaplnky. Významnú udalosť poctil svojou účasťou pomocný krakovský biskup Damian Muskus.

Pri kaplnke sa následne uskutočnila slávnostná hodová svätá omša, na ktorej sa zúčastnili miestni veriaci i obyvatelia susedných obcí. Spoločná modlitba a slávnostná atmosféra umocnili význam tejto udalosti, ktorá spojila duchovnú tradíciu s obnovou vzácneho starobylého miesta modlitby.

Dokončená obnova kaplnky svätého Michala Archanjela je nielen skrášlením sakrálneho priestoru, ale aj prejavom úcty k duchovnému a kultúrnemu dedičstvu miestnych obyvateľov. Tohtoročné hody tak priniesli veriacim dvojnásobný dôvod na radosť a vďačnosť. ■

eprasa.pl 9c804e711b

Horčičné zrnko

Pripravil:
Mons. prof. ThDr. Ján Duda, PhD.

PREŠĽAP NÁJOMNÍKOV

27. nedeľa v cezročnom období – 4.10.2026

Biblické súradnice: Iz 5,1-7; Ž. 80; Flp 4,6-9; Mt 21, 33-43

Krátky vstup do nedeľného evanjelia: Nájomníci sa dopustili, vedome alebo nevedome, veľmi vážneho prešľapu: začali si namýšľať, že sú vlastníkmi vinice, skrátka stratili zmysel pre vlastnú realitu. Je to nezriedka aj naša situácia. Aj my niekedy strácame zmysel pre vlastnú realitu, myslíme si, že svoj život máme vo svojich rukách, nadreli sme sa štúdiom, nadobudli sme postavenie, majetok sme nadobudli vlastnými rukami, nikomu nič nedlhujeme... Iste, nepopierame vlastný vklad do toho všetkého. Ale napriek tomu situácia je nasledovná: nedali sme si sami sebe ani len vlastný život, či sme sami sebe „darovali“ zdravie, silu pracovať? Dali sme sami sebe nejaké talenty? Ako sme mohli uveriť, že všetko je naše, že všetko sme nadobudli našimi silami a svojim talentom? Teda prečo žiješ s tým, že nikomu nič nedlhuješ? Naozaj, ani Pánu Bohu nič nedlhuješ? Naozaj si myslíš, že ty si vlastníkom a nie iba nájomníkom?

NEBESKÍ SVADOBNÍCI

28. nedeľa v cezročnom období – 11.10.2026

Biblické súradnice: Iz 25, 6-10; Ž 23; Flp 4, 12-14. 19-20; Mt 22, 1-14

Krátky vstup do nedeľného evanjelia: Podobenstvo o kráľovskej svadbe je o Božej pozvánke „do neba“. Nachádzame tu tri prekvapenia. Prvé prekvapenie spočíva v tom, že sú ľudia, ktorí Božie pozvanie odmietnu. Kto je človek, že si dovolil odmietnuť Božie pozvanie? Druhé prekvapenie je v tom, že sluhovia na kráľovskú svadbu pozvú „dobrých i zlých“. Toto sa ukazuje priam ako nemožné. Predsa do neba sa môžu dostať – podľa našich predstáv – iba tí dobrí. A tretie prekvapenie je v tom, že Pán nájde a dá vyhodiť iba jedného jediného nešťastníka, ktorý nemá svadobné oblečenie. Výklad tohto prekvapenia nám robí ťažkosti. Jedno vysvetlenie sa mi však obzvlášť páči: „pomýlil si obsah pozvánky a myslel si, že namiesto na svadbu ide na pohreb“. Nebol tam jediným zlým človekom. Božie milosrdenstvo môže zahladiť aj zlo. No on chcel do neba priniesť „pozemský smútok, zármutok“ a toto do neba naozaj nepatrí.

DAJTE CISÁROVI, ČO JE JEHO

29. nedeľa v cezročnom období – 18.10.2026

Biblické súradnice: Iz 45, 1. 4-6; Ž 96; 1 Sol 1, 1-5; Mt 22, 15-21

Krátky vstup do nedeľného evanjelia: Farizeji pokúšali Ježiša otázkou, či sa má platiť daň cisárovi alebo nie. Ježiš im dal odpoveď, ktorá vošla do dejín západnej kultúry: Čí je tento obraz a nápis? Keď mu odpovedali, že cisárov, povedal: „Dajte cisárovi, čo je cisárovo a Bohu, čo je Božie“. Je to politická otázka. A aj hľadanie jej vysvetlenia vôbec nie je jednoduché. Z jednej strany, Ježiš zomrel na kríži popravený náboženskou mocou i politickou mocou. Apoštoli trpeli a zomierali násilnou smrťou spôsobenou politickou mocou. Prví kresťania zomierali násilnou smrťou taktiež zásluhou politickej moci. Na druhej strane, keď v roku 313 dal cisár Konštantín kresťanom slobodu, biskupi si veľmi rýchlo osvojili „kráľovské spôsoby“, zaviedli bohaté „kráľovské dvory“ na spôsob štátnych úradníkov, ako napísal Yves Congar. A aké poučenie by som z toho ponúkol? Pozor na pokušenie. Tak ako s touto otázkou prišli farizeji za Ježišom, aby ho pokúšali, rovnako treba povedať, že pre biskupov „moc, vplyv, peniaze a kamarátstvo so štátnou mocou“ vždy budú pokušením. A druhé ponaučenie? Na minci, ktorú ukázali Ježišovi, bola tvár cisára. Kde máme hľadať, ukázať a vidieť Božiu tvár...

LÁSKA JE VIAC NEŽ PRIKÁZANIE

30. nedeľa v období cez rok – 25.10.2026

Biblické súradnice: Ex 22, 20-26; Ž 18; 1 Sol 1, 5-10; Mt 22, 34-40

Krátky vstup do nedeľného evanjelia: Znalec židovského Zákona sa spýtal Ježiša, že ktoré prikázanie je najväčšie. Ježiš odpovedal: „Milovať Boha nadovšetko a blížneho ako seba samého“. Nemecký morálny teológ Berhard Häring (1912-1998) napísal úvod do morálnej teológie a vyšla v českom preklade pod názvom „Láska je víc než přikázání“. Je to krásna veta, ktorá vyjadruje vlastne Ježišovu odpoveď. Veľkosť tohto prikázania nespočíva len v tom, že stojí na prvom mieste v nejakom pomyselnom rebríčku alebo zoznamu prikázaní, ale že je „dušou“ oživujúcou všetky ostatné prikázania a povinnosti. Ba môžeme povedať, že to ani nie je prikázanie, ale je to princíp, ktorý má byť vpísaný v srdci človeka, že je to viac než iba prikázanie. ■

eprasa.pl 9c804e711b

Spomienka na Andreja Soju

autor | Milica Majeriková-Molitoris

Dňa 2. októbra 2026 nás vo veku 87 rokov nečakane opustil dlhoročný kacvínsky organista a hudobník Andrej Soja. Rodák z Kacvína, člen Miestnej skupiny Spolku Slovákov, zasvätil hudbe viac ako osem desaťročí a významnou mierou sa podieľal na zachovávaní slovenského kultúrneho a hudobného života v obci.

Andrej Soja sa narodil 5. novembra 1938 v Kacvíne. K hudbe ho priviedol jeho starý otec Martin Soja, ktorý bol takisto organistom, kapelníkom kacvínskej dychovky a všestranným hudobníkom. Už v detstve sa u Andreja prejavil výrazný hudobný talent. Ako približne šesťročný začal hrať na trúbke a starý otec ho postupne učil aj hudobnú teóriu a hru na harmóniu.

Od desiatich rokov pôsobil v kacvínskej dychovke. Neskôr sa hudobne vzdelával v Novom Targu a pol roka navštevoval doučovanie organistov v Krakove. Jeho ďalšie štúdium prerušila v roku 1958 smrť otca, po ktorej sa musel vrátiť k práci na rodinnom hospodárstve.

V roku 1964 sa Andrej Soja stal kacvínskym organistom. Pri organe následne strávil desiatky rokov, počas ktorých sprevádzal sväté omše v miestnom kostole. Jeho pôsobenie malo osobitný význam pre slovenskú komunitu, keďže prostredníctvom pravidelného hrania a spevu udržiaval slovenské nábožné piesne a ich tradíciu.

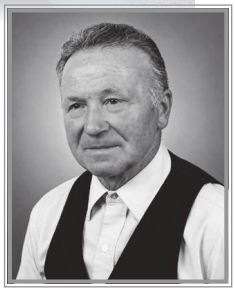

Okrem organu ovládal aj hru na harmoniku, harmónium a trúbku. Pôsobil v dychovke, kapelách a folklórnych zoskupeniach a pravidelne hrával na svadbách, zábavách, fašiangových podujatiach, či pri ďalších spoločenských udalostiach. Viac ako tridsať rokov bol súčasťou kapely, s ktorou vystupoval v širšom regióne i na Slovensku. Pre hudobníkov zároveň podľa sluchu zapisoval noty.

Aktívne sa angažoval tiež v slovenskom národnom hnutí. Bol dlhoročným členom Miestnej skupiny Spolku Slovákov v Poľsku. Ako hudobník pôsobil v slovenskom folklórnom súbore v Kacvíne, ktorý prezentoval miestnu kultúru na mnohých podujatiach v Poľsku, na Slovensku i v zahraničí. Spolupracoval pri nácviku slovenských pašií a mužského štvorhlasného zboru, pričom určitý čas viedol aj miestnu slovenskú dychovku. Jeho hudobné umenie zaznamenal počas vystúpenia slovenského folklórneho súboru z Kacvína v Detve aj Slovenský rozhlas.

Andrej Soja bol známy tiež tým, že svoje hudobné skúsenosti odovzdával ďalším generáciám a hudobné základy u neho získali viacerí Zamagurčania. Hudobné nadanie sa prejavilo i v jeho rodine a spevu či hre na rôzne nástroje sa venovali jeho deti i vnúčatá.

Keď si Andrej Soja v roku 2014 pripomínal 50 rokov pôsobenia za kacvínskym organom, svoj celoživotný vzťah k hudbe charakterizoval s pre neho typickým humorom slovami: „Prehral som celý život."

Posledná rozlúčka s Andrejom Sojom sa uskutočnila 5. októbra v kostole Všetkých svätých v Kacvíne. Na organe zahral jeho žiak Michal Król a slovenskú pieseň zaspievala jeho zverenkyňa Mária Wnęková. Rozlúčiť sa s ním prišla aj kacvínska dychovka, viacerí bývalí kacvínski kňazi, duchovní zo susednej Veľkej Frankovej i predstavitelia Spolku Slovákov v Poľsku. Pri hrobe sa k pozostalým v mene SSP prihovoril gen. tajomník Ľudomír Molitoris, ktorý vyzdvihol jeho zásluhy pre slovenskú komunitu.

A hoci Andrej Soja navždy opustil náš pozemský svet, ďalej v ňom bude žiť vo svojich deťoch, vnukoch i náboženskej hudbe a speve, či ľudovej kultúre, ktoré sa aj vďaka nemu podarilo zachovať pre ďalšie generácie. ■

eprasa.pl 9c804e711b

Nová Belá v rokoch 1939 – 1945 IV.

autor | Eduard Laincz

Z ich správy sa dozvedáme o týchto podmienkach výučby na inkorporovanom území: *„Väčšina školských budov na oslobodenom území celkom nevyhovuje (...) všetky školské budovy sú ešte z rokov predvojnových a všetky bude treba v najkratšom čase opraviť tak, aby vyhovovali aspoň elementárnym požiadavkám... Učebne v týchto školách sú vo väčšine prípadov malé, zlé osvetlené a vo veľmi zlom stave. V triedach je málo lavíc, a tie ktoré sú, nevyhovujú. V zlom stave sú i stoly, skrine a ostatné školské náradie... Učebných pomôcok na mnohých školách vôbec niet a na ostatných je ich veľmi málo.“*[93]

V októbri 1939 už všetky školy, okrem jednotriednej školy v Lapšanke, boli obsadené učiteľmi. Výberu učiteľov na toto územie venovalo MŠaNO veľkú pozornosť, napriek všeobecnému nedostatku učiteľov na Slovensku. Oddelenie ľudového školstva na Slovensku mal na starosti poslanec Slovenského snemu a rodák z Malej Frankovej Pavol Čarnogurský, pričom referentom bol Ján Barnáš. Starostlivosť o toto územie bola vládou pridelená Alojzovi Miškovičovi, referentovi Vedeckej spoločnosti pre zahraničných Slovákov.[94]

Tabuľa Rímsko-katolíckej ľudovej školy v Novej Belej s dierou po guľke. Foto: Milica Majeriková-Molitoris

Všetky školy boli na základe prípisu MŠaNO zo dňa 12. decembra 1939 č. 104.346/39-I/4 prevzaté do štátnej správy po administratívnej, ale aj hospodársko-finančnej stránke. Keďže tieto školy boli pred rokom 1920 rímskokatolícke, toto zoštátnenie malo len dočasný charakter. Pričlenené boli k okresu Spišská Stará Ves.[95] V roku 1940 prebehli v každej obci aj voľby členov školskej stolice. Predsedom bol vždy miestny farár a volili sa 12 riadni členovia a 4 náhradníci. Ako reprezentanti diecézneho úradu mali na starosti tieto rímskokatolícke školské stolice od 1. septembra, teda po prevzatí všetkých škôl do cirkevnej správy.[96] V neskoršom období boli na základe obežníka Škôldozorného úradu č. 4694/40, ktorý bol vydaný 8. novembra 1940, zriadené tzv. školské okrsky (obvody). Podľa príslušných školských okrskov sa konali učiteľské konferencie. Obce inkorporovaného územia sa rozčlenili do troch okrskov. Prvý tvorili Durštín, Falštín, Fridman, Krempachy a Nová Belá.[97] Do druhého patrili obce Kacvín, Lapšanka, Nedeca, Nižné a Vyšné Lapše, Osturňa, Veľká a Malá Franková. Do tretieho sa začlenili Čierna Hora, Jurgov a Repiská. V rámci jednotlivých školských okrskov sa konali pravidelné učiteľské pracovné porady, kde jednotliví učitelia prezentovali ukážkové vyučovacie hodiny a navzájom si vymieňali poznatky z vyučovacieho procesu. Pravidelné učiteľské porady začínali bohoslužbami a pred záverečnými voľnými návrhmi bol panel prednášok z pedagogiky a metodiky.[98]

Cirkevný dozor nad školami vykonával František Móš, ktorý spravoval farnosti Nová Belá a Krempachy. Oficiálne mu bola funkcia dekana a škôldozorcu nedeckého okresu udelená 7. februára 1940, no vykonával ju už aj predtým.[99] Pre veľkú zaťaženosť Františka Móša sa stal jeho nástupcom vo funkcii cirkevného okresného škôldozorcu jurgovský rodák Jozef Vojtas, dekan a farár vo Veľkej Frankovej. Menovaný bol 15. decembra 1942 s platnosťou od 1. januára 1943. Jeho povinnosťou bolo okrem kontroly školských kroník a žiackych matrík, aj udržiavanie katolíckeho ducha v školách a dohliadanie na mravné správanie sa učiteľov v škole, doma a na verejnosti.[100]

Rímskokatolícka cirkev spravovala školy až do vypuknutia Slovenského národného povstania, keď sa nariadením Slovenskej národnej rady zo dňa 6. septembra 1944 všetky slovenské školy opäť poštátnili.[101] Do praxe sa poštátnenie škôl prenášalo až postupne, v súvislosti s prechodom frontu.

Výučba na škole v Novej Belej bola poznačená zvyšovaním a znižovaním počtu tried. Pôvodne trojtriedna škola sa v školskom roku 1941/1942 zmenšila na dvojtriednu a naopak zase v roku 1944/1945 počet tried stúpol na štyri. V tomto školskom roku tu bolo zapísaných 175 žiakov. Ako to bývalo zvykom v týchto obciach, správcovia školy sa menili často, a to v takomto poradí: Štefan Petrek (1939 – 1941), Elena Jaurová (1941 – 1942), J. Gomboš (1942 – 1943), Pavel Scharnitzky (1943 – 1944) a Alexander Kohút (1944 – 1945).[102]

Žiaci nemali problém s novým vyučovacím jazykom, pretože slovenčina bola prítomná vo väčšine domácností i v medzivojnovom období. Slovenský jazyk sa udržoval aj používaním kníh, spevníkov a kalendárov zo Spolku sv. Vojtecha. Je potrebné poznamenať, že na Slovensku pokračovali v štúdiu na stredných a vysokých školách študenti z tohto územia. Už v školskom roku 1940/1941 žiadali žiaci študijné podpory na slovenských stredných školách. Štátne gymnázium v Levoči navrhlo podporu pre 22 študentov, z ktorých bolo 17 z prinavráteného územia severného Spiša. Medzi nimi boli aj rodáci z Novej Belej Dominik

[93] SNA Bratislava, f. MŠANO, inv. č. 87, č. 27487/1940 prez., šk. 19.

[94] GRIGER, Michal: *Výchova a vzdelávanie ľudu*..., 1995, s. 62-63.

[95] AFÚ Veľká Franková, č. 80/1940.

[96] ABÚ Spišské Podhradie, f. SPB, č. 625/1940, 1392/1940, 1465/1940.

[97] AFÚ Veľká Franková, č. 54/42.

[98] AFÚ Veľká Franková, č. 23/1942.

[99] ABÚ Spišské Podhradie, f. SPB, č. 393/1940.

[100] AFÚ Veľká Franková, č. 2951/1942.

[101] SOMR, Miroslav: *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha : SPN, 1987, s. 301.

[102] ŠAP Poprad, f. ŠKI Kežmarok, č. 6/56/1940, šk. 22; č. 6/56/1941, šk. 23; č. 5/47/1942, šk. 24; č. 5/56/1943, šk. 25; č. 8/72/1944, šk. 26; č. 38/36/1945, šk. 27.

eprasa.pl 9c804e711b

Kaľata[103] a Valentín Frankovič.[104] Na povzbudenie usilovnosti týchto žiakov a na základe prospechu im Alojz Miškovič venoval knižné dary.[105] V školskom roku 1940/1941 tak študovalo na slovenských stredných školách 81 a vysokých školách 11 študentov zo Spiša a Oravy.[106]

Počet tried a žiakov v Novej Belej v rokoch 1939 – 1945
(D – dievčatá, CH – chlapci, Sp – spolu, S – slovenská, P – poľská, C – cigánska, N – nemecká, I – iná)

Školský rok	Počet tried	Počet žiakov			Národnosť					Štátna príslušnosť	
		D	CH	Sp	S	P	C	N	I	S	I
1939/1940	3	-	-	154	-	-	-	-	-	-	-
1940/1941	3	87	81	168	163	5	-	-	-	168	-
1941/1942	2	89	98	167	165	-	2	-	-	167	-
1942/1943	3	95	78	173	173	-	-	-	-	173	-
1943/1944	4	90	75	165	165	-	-	-	-	-	-
1944/1945	3	-	-	147	146	-	-	-	1	-	-

Nie sú známe žiadne prípady odporu pri obnovovaní slovenského školstva na tomto území. Neopakovala sa teda situácia ako po pričlenení tohto územia k Poľsku v roku 1920, kedy miestne spišské obyvateľstvo často protestne vystupovalo proti poľskému útlaku. Mnohí učitelia sa medzi miestnym obyvateľstvom tešili obľube a spolu so slovenskými kňazmi sa podieľali na rozvoji kultúry a šírení osvety na tomto území.[107] Ich obľúbenosť dokazovalo aj to, že obyvateľstvo dokonca viac než tri mesiace podporovalo slovenských učiteľov aj hmotne, pokiaľ nedostávali riadne plat.[108] Učitelia organizovali školské i verejné besiedky a pri príležitosti rôznych štátnych a cirkevných sviatkov aj ochotnícke divadelné predstavenia a ľudové zábavy. Často boli na programe veselohry Ferka Urbánka, ale hrali sa aj drámy alebo opereta.[109] O konaní divadelných predstavení najlepšie vypovedajú slová Alojza Miškoviča *„Slovenské divadelné predstavenia sa usporadúvali každoročne v nezvyklom počte vo všetkých obciach. Slovenčina sa radostne ozývala vo všetkých spolkoch a zhromaždeniach.“*[110]

Učitelia pôsobiaci v jednotlivých obciach prinavráteného územia sa venovali taktiež ľudovýchove a osvetovej činnosti. Učiteľky organizovali kurzy varenia a učitelia venovali pozornosť životnému prostrediu dediny (čistenie ulíc a okolia pred nedeľou a sviatkami), úprave domov (kvety, záhradky), zvyšovaniu bytovej kultúry, úprave gazdovských dvorov, pestovaniu osobnej kultúry, hygieny a čistoty.[111]

V Jurgove, Novej Belej, Krempachoch, Kacvíne, Vyšných a Nižných Lapšoch pôsobili pod dozorom miestnych farárov a učiteľov aj dychové hudby. Hrávali väčšinou na rôznych cirkevných a štátnych slávnostiach.[112] Prvé záznamy dokumentujúce činnosť dychovky v Novej Belej pochádzajú z roku 1920, aj keď dá sa predpokladať že už predtým existovala akási jej predchodkyňa, čo dokumentujú zachované staré dychové nástroje. Kapelu viedol práve novobelský farár František Móš, ktorý ako vynikajúci kantor pripravil pre dychovku notový materiál. Dychovka hrávala na cirkevných, spoločenských slávnostiach a zúčastňovala sa aj rôznych prehliadok a ľudových veselíc. Napríklad 13. mája 1940 sa dychovka zúčastnila v Nedeci stretnutia s vtedajším prezidentom Jozefom Tisom. S prezidentom J. Tisom prišli na tieto územia aj minister vnútra Alexander Mach a predseda snemu Martin Sokol so sprievodom. Pri tejto príležitosti sa konala slávnosť, kde vystupovala aj dychovka z Novej Belej. Vedúcim dychovej hudby v tej dobe bol Vojtech Bryja.[113]

[103] Dominik Kaľata, SJ (*19. máj 1925, Nová Belá – † 24. august 2018, Ivanka pri Dunaji) bol biskup, misionár, pedagóg, spisovateľ a prekladateľ. Stredoškolské štúdium absolvoval na slovenskom gymnáziu v Levoči. Po jeho skončení 31. júla 1943 vstúpil do Spoločnosti Ježišovej. Noviciát absolvoval v rokoch 1943 – 1945 v Ružomberku. Filozofiu študoval v Děčíne nad Labem v rokoch 1947-1950. Práve tam ho aj zastihla tajná akcia ŠtB s názvom „Akcia K (kláštory)“, ktorá sa uskutočnila v noci z 13. na 14. apríla 1950. Najprv bol odvlečený do koncentračného kláštora v Bohosudove a následne musel nastúpiť vojenskú službu. Tri a pol roka slúžil v tzv. pomocných technických práporoch. Počas týchto rokov dokončil teologické štúdium a 12. augusta 1951 ho tajne vysvätili za kňaza. Po prepustení z vojenskej služby 31. decembra 1953 sa presťahoval do Košíc, kde pracoval na stavbách ako tesár. Popri tomto zamestnaní si urobil odborný kurz a zdravotnícku atestáciu na II. chirurgickom oddelení v Bratislave, potom pracoval ako fotolaborant na Lekárskej fakulte košickej univerzity. Medzitým ho 9. septembra 1955 biskup Ján Chryzostom Korec vysvätil za ďalšieho biskupa podzemnej Cirkvi. V rokoch 1960-1968 bol dvakrát zatknutý a niekoľko rokov strávil vo väzení. V marci 1969 emigroval do Rakúska, kde v júni 1974 získal doktorát z teológie. V rokoch 1974-1979 bol redaktorom časopisu Echo, venoval sa aj prekladateľstvu prispieval aj do časopisu zahraničných Slovákov. Od roku 1976 aktívne vypomáhal v pastoračnej službe nemeckým veriacim v arcidiecéze Freiburg im Breisgau, stal sa tam pomocným biskupom a zároveň vyučoval katolícku teológiu. Dňa 16. marca 1985 bol pápežom sv. Jánom Pavlom II. menovaný za titulárneho biskupa zaniknutej diecézy Semta. Od roku 1990 pôsobil pedagogicky aj na Slovensku, keď postupne prednášal v Kňazskom seminári biskupa Jána Vojtaššáka v Spišskom Podhradí, od r. 1993 na Teologickom inštitúte sv. Alojza Spoločnosti Ježišovej na Slovensku (Aloisianum) a zároveň na Teologickej fakulte Trnavskej univerzity v Bratislave (až do roku 2005). Ako emeritný freiburský pomocný biskup žil v jezuitskej komunite v Senioráte v Ivanke pri Dunaji, kde aj zomrel. Posledná rozlúčka bola dňa 29. augusta 2018 s uložením jeho tela do krypty pod Katedrálou sv. Jána Krstiteľa v Trnave. Informácie dostupné na internete: https://www.knihydominikani.sk/hlavna_schemhladat_3?kpcmeno=kalatadominiksj [19.1.2026].

[104] SNA Bratislava, f. Alojz Miškovič, inv. č. 87, šk. 1.

[105] SNA Bratislava, f. Alojz Miškovič, inv. č. 59, šk. 1.

[106] SNA Bratislava, f. Alojz Miškovič, inv. č. 84, šk. 2.

[107] GRIGER, Michal: *Výchova a vzdelávanie ľudu*..., s. 66-67.

[108] BIELOVODSKÝ, Andrej: *Severné hranice*..., s. 137.

[109] GRIGER, Michal: *Výchova a vzdelávanie ľudu*..., s. 66.

[110] BIELOVODSKÝ, Andrej: *Severné hranice*..., s. 138.

[111] GRIGER, Michal: *Výchova a vzdelávanie ľudu...,* s. 66-67.

[112] ABÚ Spišské Podhradie, f. SPB, č. 2061/1940; GRIGER, Michal: *Výchova a vzdelávanie ľudu*..., s. 66.

[113] JĘDRZEJCZYK, Agáta: Tradícia dychovej hudby v Novej Belej. In: M. Majeriková-Molitoris (ed.) *Almanach Slováci v Poľsku XXII*., 2021, s.160-171; ŠAP Poprad, f. Obvodný notársky úrad vo Veľkej Lomnici, č.

eprasa.pl 9c804e711b

Okrem dychoviek sa na inkorporovanom území zakladali aj rôzne dedinské kapely, ktoré mali šíriť slovenské piesne a hrávať na ľudových besiedkach.[114]

Na zmene kultúrnych pomerov miestneho obyvateľstva pracovalo viacero spolkov.[115] Už od polovice septembra[116] aktívne vystupoval *Spolok Oravcov*, *Slovenská liga* a *Spolok Svätého Vojtecha*. O pozdvihnutie kultúrnej oblasti v obciach severného Spiša sa zaslúžil aj spišský biskup Ján Vojtaššák.[117] Na základe ich kooperácie sa podarilo obdariť 6 037 žiakov z inkorporovaného územia novými učebnicami v hodnote 166 148 Ks a 80 halierov a školskými potrebami v hodnote 13 634 Ks.[118] Keďže niektoré školy nemali dostatočné vybavenie, Slovenská liga do nich presunula školské zariadenie z tých škôl, ktoré sa nachádzali na území zabratom Maďarskom v roku 1938. Na Spiši takto pomohli školám v Kacvíne, Nižných Lapšoch, Novej Belej, Nedeci a Javorine. Do konca júna 1940 bolo rozdelených vyše 3 000 školských lavíc, 600 školských skríň, 300 tabúľ, 300 pódií s katedrami a približne 20 vagónov iného školského zariadenia a učebných pomôcok, ktoré boli evakuované zo škôl na odstúpených územiach južného Slovenska. Toto zariadenie a rôzne predmety boli majetkom Slovenskej ligy, ktorá ich počas medzivojnového obdobia poslala na južné Slovensko.[119] Okrem tejto pomoci prevzala Slovenská liga dočasne aj starostlivosť o stredoškolských a vysokoškolských študentov, ktorí dovtedy študovali zadarmo v Poľsku. Postarali sa o ich umiestnenie na iných školách. Na gymnáziu v Trstenej bolo umiestnených 8 žiakov, v Kežmarku a Levoči 23 žiakov. Na Slovenskú univerzitu nastúpili ôsmi študenti a na viedenskú univerzitu dvaja. Náklady na bývanie a stravovanie im hradila Slovenská liga, ktorá do februára 1940 udelila spolu 18 003.60 Ks. Táto starostlivosť bola len dočasná, pokým títo študenti neboli podporovaní pomocou štátnych, krajinských, župných alebo okresných štipendií.[120]

Spolok svätého Vojtecha mal svoju miestnu organizáciu v každej z prinavrátených obcí s veľkým počtom členov[121], preto prisľúbil pribaliť ku každej podielovej knihe zadarmo aj ďalšie knihy. Podielové knihy sa zasielali koncom novembra a pribalené tam boli knihy potrebné pre osvetu, ako napríklad knihy pre náuku zdravovedy, poľnohospodárstva, ovocinárstva atď.[122] Koncom októbra Spolok svätého Vojtecha poslal spišskému biskupovi náboženské knihy a spevníky. Tieto boli určené pre organistov, ktorí pôsobili v jednotlivých farnostiach Oravy a Spiša. Knihy sa mali rozdeliť medzi tých najzáslužnejších, ktorí sa už aj v minulosti podieľali na získavaní nových členov spolku.[123]

O činnosti Spolku svätého Vojtecha v Novej Belej sa dozvedáme na základe listu dekana a farára Františka Móša, ktorý poslal 9. decembra 1939 Biskupskému úradu. „*Naposledy potvrdzujem, že som obdržal: 150 kusov Jedn. kat. spevnikov, 20 ks Nebes. Kvietky 3 ks. Jedn. kat. spevn. pre organistov, ja som ešte objednal 120 kusov Jedn. k. spevn. a docielil som to, že každá domácnosť dostala za 4 koruny, taky podieľ sa páčil všetkým a nie bolo hnevu jak inde, kde zadarmo, ale nie všetci dostali, o tom som i Spolok Vojtišký* (správne Spolok svätovojtešský, pozn. E.L.) *upovedomil v prvej polove novembra, keď som objednal 120 Ks.*“[124]

Aj Matica slovenská sa zapojila do tohto úsilia. Cez štátnych osvetových pracovníkov Štefana Loffaya a Jána Okáľa poslala oslobodeným Slovákom na Orave a Spiši 25 140 slovenských kníh v cene 116 653,80 Ks. Položili tak základy osvetovej a ľudovýchovnej činnosti. Týmto činom chcela Matica slovenská urýchliť proces zjednocovania Slovákov na tomto prinavrátenom území s ostatnými Slovákmi, hlavne po kultúrnej stránke. Darovaných bolo 109 druhov kníh od slovenských spisovateľov, ale tiež rôzne preklady zahraničných autorov. Knihy boli rozdelené tak, že do jednej dediny bolo darovaných najviac 30 – 50 exemplárov jednej knihy. Okrem týchto kníh bolo rozdaných v jednotlivých školách 300 čítaniek, vydaných v jeseni 1939 Maticou slovenskou, a 1 200 čísiel časopisu Slniečko.[125] Tieto ich dary boli prijaté miestnym obyvateľstvom a slovenskými učiteľmi veľmi radostne a nadšene. Treba si uvedomiť, že slovenské knihy darované Maticou slovenskou boli v tej dobe jediné slovenské knihy na tomto území. Učitelia ich mohli využívať ako učebnice, kým sa školy nezásobili novými slovenskými učebnicami.[126] Matica slovenská podporila nadaných študentov z tohto územia aj v marci 1941, kedy im darovala 97 rôznych titulov kníh.[127]

2691/1940, šk. 3; Archív Mestského úradu (ďalej AMÚ) Spišská Stará Ves, Kronika mesta Spišská Stará Ves, s. 194.

[114] *Gardista*, roč. 3, 10. apríla 1941, č. 83, s. 6.

[115] Podrobnejšie na túto tému, pozri: LAINCZ, Eduard: Kultúra a osvetová činnosť na inkorporovanom území Severného Spiša v rokoch 1939 – 1945. In: *KNIHA I / 2025. Acta Culturae Librorum / Časopis pre výskum dejín knižnej kultúry*. Martin : Slovenská národná knižnica, 2025, s. 55-67.

[116] Archív Spolku Svätého Vojtecha v Trnave (ďalej ASSV Trnava), Odtrhnutí Slováci v Poľsku - 1939 - Vrátené územie Slovensku, fascikel 388, číslo 9a.

[117] ABÚ Spišské Podhradie, f. SPB, č. 2625/1939 a č. 2626/1939; ASSV Trnava, Zápisnice správneho výboru Spolku Svätého Vojtecha 1934 – 1944, s. 177-181.

[118] SNA Bratislava, f. Slovenská liga, Výkaz obdarovaných škôl v prinavrátených krajoch, šk. 96.

[119] SNA Bratislava, f. Slovenská liga, Zápisnica zo zasadnutia Ústrednej správy Slovenskej ligy z 16.9.1940, šk. 4.

[120] SNA Bratislava, f. Slovenská liga, Zápisnica zo zasadnutia Ústrednej správy Slovenskej ligy z 8.2.1940, šk. 4; SNA Bratislava, f. MZV, z. č. 13871/39, šk. 82; LETZ, Róbert: *Dejiny Slovenskej ligy na Slovensku (1920-1948)*. Bratislava : Slovenský historický ústav MS, s. 156; ZMATLO, Peter: *Dejiny Slovenskej ligy na Spiši*. Krakov : Spolok Slovákov v Poľsku, 2007, s. 94-95.

[121] Napríklad jednateľstvo Jurgov, pod ktoré patrili aj niektorí obyvatelia z Čiernej Hory a Repísk, malo v roku 1940 56 členov. ASSV Trnava, Odtrhnutí Slováci v Poľsku - 1939 - Vrátené územie Slovensku, fascikel 388, číslo 9j.

[122] ASSV Trnava, Odtrhnutí Slováci v Poľsku - 1939 - Vrátené územie Slovensku, fascikel 388, číslo 9d.

[123] ABÚ Spišské Podhradie, f. SPB, č. 3069/1939.

[124] ABÚ v, f. SPB, č. 2798/1941.

[125] SNA Bratislava, f. MŠANO 1938 – 1945, inv. č. 87, č. 27487/1940 prez. , šk. 19; SNA Bratislava, f. MV, č. 1668/S – 1939, šk. 22; *Slovák*, roč. 21, 6. október 1939, č. 230, s. 7.

[126] SNA Bratislava, f. MŠANO 1938 – 1945, inv. č. 87, č. 27487/1940 prez. šk. 19.

[127] SNA Bratislava, f. Alojz Miškovič, inv. č. 42 a inv. č. 64, šk. 1.

eprasa.pl 9c804e711b

Na pomocnú činnosť vyzvala všetky svoje odbory rovnako aj Živena, spolok slovenských žien, a to obežníkom z 3. novembra 1939. V tej dobe mala Živena po celom Slovensku 80 odborov, z ktorých na túto akciu vyzvala 29 odborov. Jednotlivé odbory si mali vybrať jednu z prinavrátených obcí, v ktorej mala pripraviť pre chudobné deti radostné Vianoce. Každý odbor po prihlásení dostal obratom z ústredia Živeny v Turčianskom Svätom Martine adresu dediny a správcu školy, s ktorým postupne nadviazal písomný kontakt a vyžiadal si zoznam najnutnejších potrieb a počet chudobných detí.[128] Pracovníčky Živeny vytvorili vlastnoručne zo zvyškov textilného tovaru a vlny praktické veci, ako boli napríklad šaty, zástery, rukavice atď. Na podporu tejto akcie sa uskutočnila prednáška v rámci členskej schôdze v Turčianskom Svätom Martine, konanej pre členky Živeny 13. novembra 1939. Bola to prednáška osvetového referenta Jána Okáľa o jeho ceste po prinavrátenom území Spiša a Oravy.[129] Každý z miestnych odborov Živeny sa svojim spôsobom postaral o zaslanie balíkov pre jednotlivé prinavrátené obce. Obec Nová Belá bola pridelená odboru Živeny v Prešove.[130]

Inkorporované územie podporovala aj slovenská vláda, ktorá vytvárala podmienky taktiež pre rozvoj kultúry na tomto území. Takto napríklad v roku 1941 vyčlenila Tatranská župa na podporu kultúrnych, sociálnych a iných cieľov čiastku 93 000 Ks. Začiatkom nasledujúceho roku poverilo Ministerstvo vnútra SR župana Tatranskej župy dostatočným zásobením škôl učebnicami, obecných knižníc knihami, obyvateľstvo kalendármi, časopismi a dodaním štátnych zástav.[131] Pomoc najchudobnejším žiakom z prinavráteného územia poskytlo aj MŠaNO. V októbri 1942 poukázalo škôldozornému úradu v Kežmarku sumu 5 000 Ks. Za tieto peniaze sa nakúpili najpotrebnejšie školské potreby, ktoré sa neskôr rozdelili jednotlivým školám.[132] Ministerstvo vnútra SR sa obrátilo 25. februára 1942 na Správu Spolku sv. Vojtecha, aby pomocou svojich jednateľstiev zistilo koľko modlitebných kníh je ešte potrebné zaslať na prinavrátené územie. Ministerstvo chcelo vo vydavateľstve spolku zakúpiť tieto modlitebné knihy pre tamojšie obyvateľstvo, ktoré by sa u nich vymenili za poľské modlitebné knihy.[133] Napokon z rozhodnutia ministra vnútra Alexandra Macha bola 20. mája 1942 z kinematograficko – kultúrneho fondu na daný cieľ a podporu akcie Spolku sv. Vojtecha vyplatená suma 100 000 Ks.[134]

Tento sľubne rozvíjajúci sa stav školstva a kultúry na inkorporovanom území prerušil až podpis protokolu v Trstenej 20. mája 1945, keď sa obnovili hranice na Spiši z roku 1938. Novotargský starosta Karol Chlipala 15. júna zaslal spišským a oravským učiteľom prípis, podľa ktorého sa mali všetci slovenskí učitelia z tohto územia vysťahovať do ČSR. Výnimku nedostali ani tí učitelia, ktorí sa narodili na inkorporovanom území. Proti tomuto rozhodnutiu sa postavilo miestne obyvateľstvo a žiadalo ich zotrvanie aspoň pokiaľ nebude uskutočnený plebiscit.[135] Okresný starosta z Nového Targu následne zaslal riaditeľstvám škôl písomný príkaz, aby sa slovenskí učitelia do 28. júna vysťahovali do ČSR. Keďže väčšina učiteľov ostala na svojich miestach, dňa 10. augusta 1945 im boli doručené prostredníctvom obecných úradov osobné písomné rozkazy. Mali sa do troch dní vysťahovať. V prípade neuposlúchnutia tohto príkazu im hrozilo násilné vysídlenie, čo sa aj v niektorých prípadoch stalo.[136] Slovenských učiteľov nahradili po odchode poľskí učitelia, ktorí sa stali v prvých povojnových rokoch dôležitým nástrojom polonizácie. Proti tomu za zdvihla vlna odporu miestneho obyvateľstva. Napríklad v dňoch 14. – 15. augusta v Jurgove protestovali miestne ženy, ktoré bojovali za zotrvanie slovenských učiteľov na tomto území.[137] Dôkazom nesúhlasu slovenského obyvateľstva s príchodom poľských učiteľov bolo aj to, že sa v septembri 1945 podarilo otvoriť sotva polovicu škôl, a to päť z deviatich na Spiši a v októbri 21 z celkového počtu 35 škôl na Spiši a Orave. Išlo pritom len o základné školy, pretože hospodárske školy, materské školy, ale i meštianky v Jurgove a Jablonke ostali zatvorené. Boli to ale výlučne poľské školy, ktorých hlavným cieľom bolo *„odslovačenie mládeže“*, preto časť detí naďalej odchádzala do slovenských škôl v ČSR. Poľská strana sa im snažila v štúdiu zabrániť vyhrážkami a zaberaním priepustiek.[138] Na záver možno konštatovať, že činnosť spolkov, rôznych ministerstiev SR a práca osvetových pracovníkov zameraných na kultúrne pozdvihnutie obyvateľstva na prinavrátenom území bola veľmi úspešná. Viditeľný dôkaz možno pozorovať najmä po roku 1945. Práve vtedy obyvateľstvo razantne odmietlo pričlenenie týchto území k Poľsku, čo dosvedčuje aj niekoľko ozbrojených konfliktov s poľskou armádou. Tento značný odpor si vysvetľujeme aj tým, že obdobie rokov 1939 – 1945 bolo pre nich po stránke hospodárskej, ekonomickej, sociálnej a kultúrnej veľmi prosperujúce. Preto obyvateľstvo nechcelo opätovne stratiť príslušnosť k slovenskému národu a obávalo sa pričlenenia k Poľsku. Tieto ich obavy sa aj neskôr potvrdili. Po ich pripojení k Poľsku sa začali na tomto území perzekúcie slovenského obyvateľstva rôznymi ozbrojenými skupinami. Aj oficiálna poľská správa začala s tvrdou polonizáciou obyvateľstva na poli cirkevnom, školskom a kultúrnom. ■

[128] SNA Bratislava, f. Živena, Obežník ústredia Živeny v Turčianskom Sv. Martine, 3. november 1939, inv. č. 97, šk. 18.

[129] SNA Bratislava, f. Živena, Vianočná akcia pre deti z prinavrátených dedín Oravy a Spiša, inv. č. 592, šk. 128.

[130] SNA Bratislava, f. Živena, inv. č. 592, č. j. 1098/1939, šk. 128.

[131] ŠA ZA Bytča, f. Župa Tatranská, č. 558/1942.

[132] ŠAP Poprad, f. ŠKI Kežmarok, č. j. 4376/1942, šk. 24.

[133] ASSV Trnava, Inkorporované územie Oravy a Spiša, fascikel 320, číslo 9b.

[134] ASSV Trnava, Inkorporované územie Oravy a Spiša, fascikel 320, číslo 9d.

[135] MAJERIKOVÁ, Milica: Školstvo, kultúra a náboženské pomery na inkorporovanom území Spiša 1939 – 1945..., s. 238.

[136] Verbálna nóta č. 69.326/II-2/46 zo dňa 6. mája 1946 vyslanectvu Poľskej republiky v Prahe. In: M. Majeriková (ed.) *Nepokojná hranica*. Krakov : Spolok Slovákov v Poľsku, 2010, s. 223.

[137] KWIEK, Julian: *Z dziejów mniejszości słowackiej*..., s. 42.

[138] Bližšie k pomerom v školstve, ale aj celkovo na Spiši a Orave po roku 1945, pozri: MAJERIKOVÁ-MOLITORIS, Milica: *Vojna po vojne*..., s. 51-180; MAJERIKOVÁ-MOLITORIS, Milica: Postavenie slovenského obyvateľstva na k Poľsku pripojených územiach severného Spiša v rokoch 1945 – 1947..., s. 138-140.

eprasa.pl 9c804e711b

Poďakovanie za úrodu v Krempachoch

Druhú septembrovú nedeľu sa konalo v Krempachoch poďakovanie za tohtoročnú úrodu. Sprievod vedený miestnou dychovou hudbou s pekným dožinkovým vencom a ďalšími plodmi zeme prešiel obcou od kultúrneho domu až do kostola, kde sa konala ďakovná bohoslužba za tohtoročnú úrodu. Po nej sa obyvatelia obce stretli v centre obce, kde miestne gazdinky pripravili všakovaké

dobrôtky, na ktorých si mohli miestni obyvatelia pochutiť. Spoločné rozhovory a ochutnávka jedál i pochúťok spojila obyvateľov obce a pekné počasie prialo rozhovorom. Dožinkový veniec z plodov tohtoročnej úrody pripravilo združenie miestnych gazdiniek. (fp, foto: kajot)

Jesenné inšpirácie v Kacvíne

V Slovenskom dome sa konajú tvorivé dielne a v rámci nich sa v poslednej dobe deti mohli zahrať s pestrofarebným lístím, z ktorého tvorili šikovných ježkov, kvetiny

a ďalšie jesenné výtvory. Popri hravej tvorbe sa naučili aj slovenské pomenovania spojené s danou tematikou. Vedúca Daniela Radecka dbá na to, aby tvorivý proces bol obohatený o aktivity, pri ktorých sa deti rozptýlia a zopakujú si aj slovenskú slovnú zásobu, zaspievajú nejaké pesničky spojené s daným ročným obdobím. (aj, foto: dr)

Detská hasičská súťaž „Plameň“

Dňa 20. septembra 2026 sa v Športovom areáli Pod Klozovom v meste Trstená konala Detská hasičská súťaž „Plameň“ v požiarnom útoku. Do súťaže sa zapojilo viac ako 40 hasičských tímov zo slovensko-poľského pohra-

ničia. Celkovo sa súťaže zúčastnilo viac ako 300 mladých dobrovoľných hasičov.

Každý účastník obdržal pamätnú medailu, ktorá mu bude pripomínať tento výnimočný deň a každé družstvo obdržalo hasičskú trofej – zlatý pohár. Ocenenia víťazom odovzdali primátorka mesta Trstená Magdaléna Zmarzláková a vojt Gminy Jablonka Stanisław Kasprzak. (gf, foto: FB Mesto Trstená)

Sviatok chleba vo Veľkej Lipnici

Dňa 30. augusta sa v Gmine Veľká Lipnica konal Sviatok chleba, všetkým známy ako dožinkové slávnosti. Tohtoročným hostiteľom oslavy bola obecná časť Murovanica. Vďaka nádhernému počasiu sa na podujatí zišlo veľa obyvateľov a hostí. Pestrý sprievod prešiel od Skočikov k Murovanici ku kostolu Svätej Hedvigy Kráľovnej. Po ďakovnej bohoslužbe sa sprievod presunul k priehrade. Tam pozvaní hostia a hostitelia rozdelili posvätený chlieb a ponúkli ho všetkým účastníkom podujatia. V umeleckom programe sa prezentovali deti zo Základnej školy v Murovanici, seniori z partnerskej obce Baranowo, FS Orawianie, kapela z Rabčíc, heligonkárka Miroslava Tropka, FS Odrowążanie a na

eprasa.pl 9c804e711b

záver roztancoval publikum DJ Golden. Pre zúčastnených sa tiež uskutočnila súťaž s názvom: „Ako sa to volá?“, ktorú pripravila Obecná knižnica vo Veľkej Lipnici. V rámci akcie sa uskutočnil aj turnaj jednotlivých častí obce. Desaťčlenné tímy zápolili v nasledujúcich kategóriách: mlátenie obilia, vyhotovenie povrazu, hádzanie zemiakov do košíka, šúpanie zemiakov a dojenie kravy. Okrem súťaže sa konali aj ukážky ostrenia kosy a mútenia domáceho masla. (gf, foto: www.lipnicawielka.pl)

Bohoslužba na Krížovej hore

Kacvínski miništranti a ďalšie deti sa zúčastnili na bohoslužbe vo voľnom priestranstve na Krížovej hore. Po modlitbe bola pre deti opekačka. Počasie im prialo a krásne jesenné popoludnie sa naplnilo modlitbou i radosťou. (dr)

Jesenné posedenie v Krempachoch

Miestne združenie gazdiniek v Krempachoch pozvalo všetkých obyvateľov obce od najmladších až po najstarších na spoločné posedenie s kultúrnym programom,

ktorý pripravili gazdinky. Konalo sa to v miestnom kultúrnom dome. A ako sa ukázalo gazdinky sú nielen výborné kuchárky a cukrárky, ale aj herečky. Pripravili humoristickú scénku o tom ako sa môže zdať, že rozumieme slovám opačne. Pre účastníkov bolo pripravené aj pohostenie. S veľkou dávkou humoru, veselosti a dobrej zábavy sa spája všetkým prítomným spomínané stretnutie. (fp)

Návšteva malopoľského vojvodu v Gmine Jablonka

Dňa 21. septembra navštívil Gminu Jablonka malopoľský vojvoda Krzysztof Jan Klęczar. Bola to príležitosť porozprávať sa o najdôležitejších otázkach týkajúcich sa fungovania a rozvoja združenej obce, prebiehajúcich investíciách a plánoch na najbližšie roky. Dôležitou súčasťou boli aj stretnutia s obyvateľmi a zástupcami miestnych inštitúcií.

Nácvik huslistov v Centre slovenskej kultúry v Novej Belej

Centrum slovenskej kultúry v Novej Belej ožíva každý štvrtok nácvikom huslistov zo Spiša. Tí sa pod taktovkou skúseného hudobníka Andreja Budza učia tradičné slovenské i regionálne piesne. (mm-m)

eprasa.pl 9c804e711b

Slovenčina trochu inak

autor | Milica Majeriková-Molitoris

Tri dni plné nových podnetov, skúseností a objavovania priniesol didaktický výjazdový kurz v Centre slovenskej kultúry v Novej Belej pre učiteľov slovenského jazyka z Poľska a Ukrajiny, ktorý zorganizoval Spolok Slovákov v Poľsku v spolupráci s Metodickým centrom Univerzity Mateja Bela pre Slovákov žijúcich v zahraničí v gescii Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky.

Téma kurzu – Integrované tematické vyučovanie vzdelávacích oblastí slovenský jazyk a komunikácia a umenie a kultúra – otvorila priestor na premýšľanie o tom, ako možno vyučovanie slovenského jazyka obohatiť o hudbu, literatúru, tvorivosť a kultúrne súvislosti. Jazyk totiž nie je iba súbor pravidiel a poučiek. Je živým priestorom, v ktorom sa stretávajú príbehy, emócie, obrazy, melódie i skúsenosti človeka.

Pedagógov spoločne s prednášajúcimi – odbornou referentkou MC UMB Mgr. Janou Raffayovou, PhD., literárnou vedkyňou a odborníčkou na literatúru pre deti a mládež Mgr. Evou Pršovou, PhD., hudobníčkou a dirigentkou Mgr. Leonórou Sudiovou i odborníčkou na slovenský jazyk a komunikáciu PhDr. Annamáriou Genčiovou, PhD. – privítali v Centre slovenskej kultúry čelní predstavitelia Spolku Slovákov v Poľsku predseda Dominik Surma a generálny tajomník Ľudomír Molitoris.

Zúčastnení počas troch dní spoločne hľadali odpoveď na otázku, čo všetko môže vzniknúť, keď sa jednotlivé predmety prestanú vnímať oddelene a predstavili princípy integrovaného vyučovania i jeho možnosti v pedagogickej praxi. Nešlo pritom iba o teóriu. Diskusie, príklady a spoločné premýšľanie postupne ukazovali, že prepájanie vzdelávacích oblastí môže priniesť žiakom prirodzenejšie a zmysluplnejšie učenie.

Jednotlivé vyučovacie bloky preniesli účastníkov priamo do sveta hudby, literatúry a jazyka, pričom ponúkli množstvo podnetov, ako jednotlivé oblasti prepájať a vytvárať z nich spoločný tematický celok. Teória a simulácia integrovaného tematického vyučovania potom umožnili vyskúšať si nadobudnuté poznatky aj prakticky.

Kurz však nebol iba o nových metódach. Bol aj o ľuďoch, ktorí učia slovenský jazyk mimo Slovenska, ako aj o spoločnom hľadaní spôsobov, ako ho približovať ďalším generáciám krajanov. Záverečné prezentácie skupín priniesli nápady, tvorivosť i konkrétne výsledky spoločnej práce. Ukázali, že keď sa skúsenosti a pohľady učiteľov stretnú na jednom mieste, vzniká priestor nielen na učenie, ale aj na vzájomnú inšpiráciu.

V rámci kultúrneho programu si zúčastnení mohli pozrieť výstavu nedávno zosnulej učiteľky slovenského jazyka Lýdie Mšalovej z Hornej Zubrice, zabaviť sa s členmi nášho Folklórneho súboru Spiš a neformálne podiskutovať o radostiach i starostiach vyučovania slovenčiny na svojich školách.

Na záver pedagógovia získali osvedčenia o úspešnom ukončení ďalšieho vzdelávania a nové poznatky i skúsenosti môžu podľa svojich potrieb začať zavádzať do praxe.

Ďakujeme skvelým lektorkám z Metodického centra UMB za odbornosť, tvorivosť a inšpiráciu, ako aj účastníkom za aktívne zapojenie sa, spoločné diskusie a chuť hľadať nové cesty vo vyučovaní našej peknej slovenčiny. ■

Výstavu otvorili: predseda SSP D. Surma, riaditeľ CSK v Novej Belej J. Majerčak, gen. tajomník SSP Ľ. Molitoris a historička M. Majeriková-Molitoris

Slovenskými piesňami výstavu spríjemnili členovia FS Spiš – K. Bryja, J. Bryjová a M. Spirczaková

Orava na Spiši

autor | Milica Majeriková-Molitoris

V jesenných mesiacoch pribudli do spišskej regionálnej izby Centra slovenskej kultúry v Novej Belej aj oravské motívy. Svoje miesto tu totiž má výstava grafík nedávno zosnulej slovenskej umelkyne a pedagogičky Lýdie Mšalovej z Hornej Zubrice, ktorá rozpráva príbeh krajiny a každodenného života hornooravského človeka.

Oravské polia, domy, kaplnky, ľudia, či portréty – to všetko môžete vzhliadnuť na spomínanej výstave, ktorej vernisáž sa uskutočnila 25. septembra, v rámci metodického školenia pre učiteľov slovenského jazyka z Poľska a Ukrajiny.

Výstavu otvoril predseda Spolku Slovákov v Poľsku Dominik Surma spoločne s generálnym tajomníkom Ľudomírom Molitorisom a riaditeľom Centra slovenskej kultúry v Novej Belej Jozefom Majerčakom. Následne autorka článku, historička Milica Majeriková-Molitoris priblížila niekedy až neuveriteľné životné osudy slovenskej výtvarníčky, ktorá svojim pozitívnym postojom k životu, láskou k iným ľuďom a trochou šťastia, nakoniec vždy dosiahla svoje vytúžené méty. Napriek nepriazni osudu vyštudovala, stala sa učiteľkou, vychovala stovky Oravcov, získala umelecké vzdelanie a namaľovala stovky obrazov, z ktorých sa viaceré nachádzajú v kostoloch v Poľsku i na Slovensku.

Pred niekoľkými rokmi darovala Lýdia Mšalová svoje obrazy Spolku Slovákov v Poľsku, pri ktorého zrode stála, aby z nich bola vytvorená stála expozícia v budovanom Slovenskom centre kultúry v Jablonke. Kým sa tak stane prezentujeme jej dielo počas dočasných výstav. Po výstave v Slovenskom dome v Podvlku na Orave, ktorá sa uskutočnila ešte počas jej života, sme sa ju rozhodli prezentovať aj na Spiši, symbolicky práve počas školenia učiteľov slovenského jazyka, keďže aj ona sama dlhé roky vykonávala toto pekné, ale náročné povolanie.

Vernisáž bola aj priestorom na podnetné rozhovory

Okrem účastníkov školenia – pedagógov i lektorov – si vernisáž nenechali ujsť ani krajania z Novej Belej a susedných Krempách. O kultúrny program v podobe slovenských piesní sa postarali členovia FS Spiš, a to jeho vedúci Kristián Bryja, ktorý na akordeóne sprevádzal speváčky Júliu Bryjovú a Máriu Spirczakovú. Nechýbal ani katalóg prác maliarky z vydavateľstva Spolku Slovákov v Poľsku, ktorý priblížil jej tvorbu, či slovenské víno a pohostenie, pri ktorom účastníci diskutovali až do neskorých nočných hodín.

Ak ste vernisáž nestihli, výstavu si v regionálnej izbe Centra slovenskej kultúry v Novej Belej môžete pozrieť až do začiatku decembra tohto roku. ■

Medzi návštevníkmi nechýbali ani krajania z Novej Belej a Krempách, či účastníci školenia

epresa.pl 9c804e711b

Živá pozvánka v uliciach Novej Belej

Dychové hudby v uliciach zaujali všetky generácie

Na dychovú nôtu v Novej Belej

autor | Milica Majeriková-Molitoris

Takmer dve stovky účinkujúcich zo Spiša, Oravy i Slovenska, desiatky nástrojov, skvelých hudobníkov, mažoretky, zástavníci, krajania, vzácni hostia a predovšetkým poriadna dávka dobrej hudby i nálady – takto vyzerala tohtoročná XLIV. Prehliadka krajanských dychových hudieb v Novej Belej.

Dňa 13. septembra už od rána nad miestnym Centrom slovenskej kultúry vykúkalo spoza mrakov slniečko a z nie veľmi priaznivej predpovede počasia sa nám nakoniec vykľul pekný deň skorého Babieho leta. A tak po svätej omši v slovenskom jazyku, ktorá mala svoje miesto v miestnom kostole sv. Kataríny sa pomaličky v priestoroch areálu začali schádzať prví hostia a krajania.

Pre toho, kto si ešte na hojne vylepených plagátoch nevšimol, že sa tu uskutoční tradičný sviatok dychovej hudby, bola pripravená živá pozvánka. Mažoretky i zástavníci spoločne s hudobníkmi pochodovali v rytme melódií dychových hudieb ulicami Novej Belej. Obyvatelia zvedavo vykúkali zo svojich príbytkov, či vychádzali na ulicu, aby sa započúvali do pochodových tónov a obdivovali v rovnošatách oblečených dychovkárov i ladné pohyby mažoretiek.

Po ich návrate do areálu Centra slovenskej kultúry všetkých privítal herec a moderátor Tomáš Kollárik, ktorý nás následne sprevádzal celým programom. Medzi hosťami nechýbal Adrián Kromka – riaditeľ Slovenského inštitútu vo Varšave, vďaka ktorého finančnej podpore sme si mohli pozrieť vystúpenie mažoretiek z Prievidze. Na podujatie zavítala tiež riaditeľka oddelenia pre organizáciu a spoluprácu s národnostnými a etnickými menšinami Malopoľského vojvodského úradu v Krakove Jolanta Nawalany, vedúca oddelenia propagácie, športu a turizmu strediskovej obce (gminy) Nowy Targ Małgorzata Woźniak, predsedníčka Miestneho odboru Matice slovenskej v Trstenej Helena Mokrá s ďalšími matičiarmi, richtárka Krempách Lucyna Łukasz, či richtári Kacvína a Podvlku Jozef Radecki s manželkou a Emil Holla, ktorí pricestovali so svojimi dychovkami.

Nechýbali ani čelní predstavitelia Spolku Slovákov v Poľsku – predseda Dominik Surma s manželkou, podpredsedníčka a šéfredaktorka časopisu Život Agáta Jędrzejczyková, podpredseda Ján Bašisty s manželkou, generálny tajomník Ľudomír Molitoris s manželkou Milicou Majerikovou Molitoris, historičkou a redaktorkou časopisu Život, členka Ústredného výboru a predsedníčka Obvodného výboru na Spiši Daniela Radecká, ďalší členovia ÚV SSP Mária Kačmarčíková, Anka Krištofeková, Monika Pacygová a Jozef Pleva s manželkou, či riaditeľ Centra slovenskej kultúry v Novej Belej Jozef Majerčak. Celé podujatie nahrávala televízia TVP3 Kraków, ktorá reportáž následne odvysielala v relácii Kronika.

Úvodné noty samozrejme patrili domácej Dychovej hudbe kňaza dekana Františka Móša, ktorá funguje pri miestnej skupine Spolku Slovákov v Novej Belej. Vedúci Emil Cervás

Podujatie otvorila domáca detská dychovka

Koncertuje Dychová hudba kňaza dekana F. Móša z Novej Belej

eprasa.pl 9c804e711b

K publiku sa prihovorili: riaditeľ SI A. Kromka, predseda SSP D. Surma a gen. tajomník SSP Ľ. Molitoris

Krempašská dychovka si pripravila aj spevácke sólo

už niekoľko rokov pracuje aj na výchove najmenších muzikantov, ktorí nám pod jeho taktovkou zahrali, čo všetko sa už naučili. Následne sa predstavili taktiež ich starší kolegovia pod vedením Emila i jeho syna Jozefa Cervasa.

Po úvodnom vstupe domácich hudieb sa k prítomným prihovorili hostia. – *V mene Slovenského inštitútu vám chcem poďakovať za to, že tvoríte živý most medzi vašim domovom a Slovenskom*, povedal v úvodnom slove ku krajanom riaditeľ Slovenského inštitútu vo Varšave Adrián Kromka, pričom zároveň vyjadril vďaku aj čelným predstaviteľom Spolku Slovákov v Poľsku – *za množstvo práce, ktoré vynakladáte pri udržiavaní slovenských tradícií, jazyka, či organizovaní podujatí,* ako aj redakcii Život. Uviedol, že po svojom návrate by opätovne rád obnovil spoluprácu pri organizácii rôznych súťaží propagujúcich Slovensko, aké sme usporadúvali ešte počas jeho predchádzajúcej kadencie. Na záver odovzdal tiež pozdrav od veľvyslankyne SR Andrei Elschekovej Matisovej.

Krajanov, hostí i účinkujúcich pozdravil aj predseda Spolku Slovákov v Poľsku Dominik Surma. – *Som rád, že môžem byť opätovne medzi vami. Na prehliadke dychoviek sa stretávame už štyridsiaty štvrtýkrát a ja som bol prítomný skoro na všetkých ročníkoch. A hoci sa zmenilo* už *niekoľko generácií muzikantov, je potešujúce, že sme ešte stále prítomní*. Pripomenul tiež krajanské vatry, ktoré stáli pri zrode týchto prehliadok. – *Kde je svetlo a teplo, združujú sa ľudia, a keď sú spolu, chcú sa zabaviť, zaspievať si, zatancovať. A preto na vatry začali pozývať dychovky*. Takto sa postupne zrodil náš festival, ktorý je najmä o dobrej hudbe, ale nielen. – *Hudba to nie je iba zabáva, ale hudba aj zbližuje ľudí*. A to je jedno z najdôležitejších posolstiev krajanskej prehliadky.

Vedúca oddelenia propagácie, športu a turizmu Gminy Nowy Targ M. Woźniak a riaditeľka oddelenia pre organizáciu a spoluprácu s národnostnými a etnickými menšinami Malopoľského vojvodského úradu v Krakove J. Nawalany s riaditeľom CSK J. Majerčakom

Na záver sa prihovoril generálny tajomník Spolku Slovákov v Poľsku Ľudomír Molitoris. Nadväzujúc na svojho predrečníka spomenul činovníkov, ktorí vatry zakladali. – *Spomíname na nich, lebo majú veľké zásluhy pre náš krajanský život i dychové hudby, ktoré aj vďaka nim fungujú dodnes. Spoločné hranie vždy spájalo ľudí a pomáhalo udržiavať miestne tradície. A my chceme, aby to tak bolo aj naďalej*.

Už aj k spomínaným krajanským vatrám si naši krajania pozývali hostí zo Slovenska, a táto tradícia sa zachovala

Podujatie okrášlili Mažoretky Trend z Prievidze

Z Prievidze k nám zavítali heligonkári D. Javorková so synom Petrom v sprievode Róberta Kremla

eprasa.pl 9c804e711b

Dychová hudba z Podvlku pod taktovkou M. Musiaka

Podujatím sprevádzal herec a moderátor T. Kollárik

So slovenskými piesňami sa predstavil Matúš Smoleň z Ľubice

i po začatí organizovania festivalu. V tomto roku k nám už tradične zavítali Mažoretky Trend z Prievidze, ktoré pôsobia pri Centre voľného času pod vedením sestier Kataríny Sokolovej a Anny Sokolovej-Dražovej. Spolu s nimi predviedli hru na heligónke Denisa Javorková so synom Petrom v sprievode Róberta Kremla.

Potom už pódium patrilo našim dychovým hudbám zo Spiša. Ako prví sa predstavili muzikanti z Jurgova pod taktovkou kapelníka Františka Čongvu s rôznymi známymi songami. Po nich žezlo prevzala Dychová hudba z Nižných Lápš pod vedením Henryka Kalafuta. Tá podala ako každoročne fantastický výkon a s tradičnou „Katarínou“ rozospievala celé publikum. Zahanbiť sa nedala ani dychovka z Krempách, fungujúca pri miestnom Dobrovoľnom hasičskom zbore na čele s kapelníkom Zbigniewom Moszom, ktorá okrem skvelej hudby priniesla aj spevácke sólo v podaní Jozefa Klukošovského.

Skvele zahrali v tomto roku taktiež členovia Dychovej hudby z Kacvína, ktorá funguje pri miestnej skupine Spolku Slovákov v Poľsku pod taktovkou Michala Króla. Na podujatí vystúpili spoločne s niektorými členmi dychovky hasičského zboru. Spolu s nimi sa na pódiu predstavil aj s Kacvínom spriaznený sólista z Ľubice Matúš Smoleň, ktorý zahral na akordeóne slovenské piesne.

Posledná dychová hudba zo Spiša pricestovala z Fridmana a pod vedením kapelníka Jacka Iglara zahrala ľudové piesne i známe songy. Potešujúcou správou je, že aj v nej pomaly prebieha generačná výmena a dychových nástrojov sa chopia i mladší hudobníci.

Posledné dve vystúpenia patrili muzikantom z Oravy. Dychovka z Malej Lipnice v súčasnosti funguje pri miestnom Dobrovoľnom hasičskom zbore pod taktovkou Mar-

Na scéne dychovka z Fridmanu

Z Oravy je už tradičným účastníkom prehliadky dychovka z Malej Lipnice

Hrá dychovka z Jurgova

Dychová hudba z Nižných Lápš rozospievala publikum

Zábava v publiku

cina Musiaka, pričom ten istý kapelník vedie aj obnovenú Dychovú hudbu v Podvlku. Obe sa predstavili s modernými piesňami v moderných aranžmánoch.

Tohtoročná Prehliadka krajanských dychoviek sa uskutočnila v gescii Spolku Slovákov v Poľsku s finančnou podporou Ministerstva vnútra a administrácie Poľskej republiky, Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí a Slovenského inštitútu vo Varšave. V jej závere si kapelníci odniesli diplomy i drobné odmeny.

V rozospievanej Novej Belej i v samotnom areáli Centra slovenskej kultúry panovala príjemná a veselá atmosféra. Krajania, muzikanti, hostia i návštevníci si posedeli pri dobrom jedle, podebatovali, pospievali, pospomínali... A hoci posledné nástroje napokon stíchli, dobrá nálada a dobrý pocit ešte dlho zostali v dušiach všetkých zúčastnených. ■

eprasa.pl 9c304e71

Odvolanie ministra životného prostredia

Dňa 29. septembra poslanci Národnej rady Slovenskej republiky vyslovili nedôveru a odvolali z funkcie ministra životného prostredia Tomáša Tarabu (na obrázku). Za jeho odvolanie hlasovalo 77 prítomných poslancov, medzi inými aj poslanci koaličnej Slovenskej národnej strany, ktorej nominantom bol. Prezident dočasným riadením rezortu poveril premiéra Róberta Fica, pričom bývalý minister sa vracia ako poslanec do parlamentu (mm-m)

Výjazdové rokovanie vlády v Uhrovci

Koncom septembra sa slovenská vláda zišla na výjazdovom rokovaní v obci Uhrovec, kde jej členovia schválili podporu vyše tri milióny eur pre okresy Bánovce nad Bebravou, Nové Mesto nad Váhom, Považská Bystrica a Myjava. Podpora vychádza z požiadaviek samospráv, pričom viaceré obce a mestá v týchto okresoch si vďaka nej dobudujú vodovody a kanalizáciu, opravia miestne komunikácie, školy, zdravotnícku infraštruktúru, kultúrne pamiatky, či športoviská a podporia turistickú infraštruktúru. (mm-m)

Foto www.vlada.gov.sk

Udelenie cien Jozefa Miloslava Hurbana

Pri príležitosti 34. výročia prijatia Ústavy Slovenskej republiky udelil v septembri predseda Národnej rady SR Richard Raši Štátnu cenu Jozefa Miloslava Hurbana trom významným osobnostiam slovenského spoločenského, vedeckého a duchovného života. Medzi laureátmi je aj osobnosť blízka Spolku Slovákov v Poľsku, vysokoškolský profesor, spisovateľ, historik, publicista a kulturológ Jozef Leikert. Ďalšími ocenenými sú: fyzik a jedna z najvýraznejších osobností modernej slovenskej vedy Štefan Luby a gréckokatolícky arcibiskup Cyril Vasiľ. (mm-m)

Slovensko si udržalo úverový rating

Ratingová agentúra Morningstar DBRS potvrdila 11. septembra Slovenskej republike úverový rating A (nízky) so stabilným výhľadom, čo znamená, že Slovensko z hľadiska zachovania hodnotenia úverovej spoľahlivosti krajiny je stále považované za spoľahlivého partnera. (mm-m)

Udelenie cien Pro Patria

Pri príležitosti 34. výročia vzniku Slovenskej republiky a 178. výročia vzniku Slovenskej národnej rady udelila Nadácia Pro Patria ocenenia osobnostiam, ktoré sa významne zaslúžili o rozvoj slovenskej kultúry a národného života. Medzi laureátmi bola aj Ingrid Majeriková, zakladateľka vydavateľstva Goralinga, riaditeľka Vydavateľstva Matice slovenskej, spisovateľka, prekladateľka a publicistka, ktorú so Spolkom Slovákov v Poľsku spája dlhoročná spolupráca, najmä v oblasti vydavateľskej činnosti. (mm-m)

Slovensko poslom pokoja

Foto FB Prezidentský palác

V Prezidentskej záhrade v Bratislave odhalili 14. septembra, za účasti prezidenta Slovenskej republiky Petra Pellegriniho a vysokých cirkevných hodnostárov, dvojjazyčnú slovensko-anglickú pamätnú tabuľu, ktorá pripomína 5. výročie apoštolskej návštevy Svätého otca Františka na Slovensku. Jej hlavným leitmotívom je výrok pápeža: „Vaše dejiny pozývajú Slovensko, aby bolo poslom pokoja v srdci Európy.“ (mm-m)

eprasa.pl 9c804e711b

Otvorenie diaľničného úseku D1 Hubová – Ivachnová

Od 5. októbra môžu motoristi využívať nový úsek slovenskej diaľnice D1 Hubová – Ivachnová, ktorý umožňuje obísť mesto Ružomberok a skrátiť čas cestovania. Jeho otvorenie prináša úľavu aj obyvateľom mesta, ktorí by mali pocítiť zníženie tranzitnej dopravy a s ňou súvisiacej

dopravnej záťaže. Nový diaľničný úsek, ktorý tvorí obchvat Ružomberka, má celkovú dĺžku 14,92 kilometra, pričom sa na ňom nachádza 19 mostov, 3 križovatky a 3,6-kilometrový tunel Čebrať. Vďaka tomuto obchvatu sa cesta skráti približne o 16 minút, pričom ho je možné využívať zatiaľ bez diaľničnej známky. (mm-m)

Noc vedy pre verejnosť

Počas druhého septembrového týždňa vyrazili vedci zo Slovenskej akadémie vied do ulíc slovenských miest, aby prezentovali vedu a vzbudili záujem o vedecký výskum najmä u detí a mládeže. Tradičné popularizačné podujatie sa venovalo predovšetkým genetike a DNA, ako aj vplyvu pohybu na zdravie. (mm-m)

Tragédia v Staškove

V októbri otriasli nielen Poľskom, ale aj Slovenskom prípady násilia detí a mládeže na školách. Mimoriadne tragická udalosť sa odohrala 29. septembra na základnej škole v Staškove na Kysuciach, kde 13-ročný žiak zaútočil nožom na učiteľky a spolužiačku. Jedna z učiteliek a napadnutá žiačka svojim zraneniam podľahli, zatiaľ čo ďalšia učiteľka utrpela zranenia. Tragédia vyvolala vlnu smútku a opätovne otvorila otázku bezpečnosti na školách, ako aj potreby účinnej prevencie násilia medzi deťmi a mládežou. (mm-m)

DFS Jánošíček oslavoval 30 rokov

Počas druhej októbrovej soboty sa v Spolcentre vo Svite konali oslavy 30. výročia Detského folklórneho súboru Jánošíček. Deti, ktoré nacvičujú pod vedením zakladateľov – manželov Ľubomíra a Vlasty Horňákovej, predviedli pre-

Foto FB Jánošíček Svit

miérový program pod názvom *Zrodila sa láska – osvetou k tradovaniu*. Súčasťou podujatia bolo aj uvedenie do života subjektívnej reflexie *Zrkadlenie*. K množstvu gratulantov sa pridal taktiež náš Spolok Slovákov v Poľsku, v mene ktorého generálny tajomník SSP Ľudomír Molitoris spoločne s historičkou a redaktorkou časopisu Život Milicou Majerikovou-Molitoris popriali vedúcim, deťom i rodičom pevné zdravie, tvorivú energiu, umelecké naplnenie a mnoho úspechov pri uchovávaní a šírení bohatstva slovenskej kultúry a ľudových tradícií.(lm)

Zapojte sa do súťaže
VIANOČNÁ POHĽADNICA 2026

Oravské kultúrne stredisko v Dolnom Kubíne a Spolok Slovákov v Poľsku vás pozývajú zapojiť sa do 23. ročníka medzinárodnej detskej výtvarnej súťaže Vianočná pohľadnica. Súťaže sa môžu zúčastniť detskí autori od 4 do 15 rokov, pričom v tomto roku sa dôraz kladie na nehmotné kultúrne dedičstvo Slovenska, ktoré by malo byť nejakým spôsobom zakomponované do prác.

Viac informácií, podmienky súťaže a prihlášku nájdete na našej stránke: https://tsp.org.pl/sk/vyhlasenie-sutaze-vianocna-pohladnica-2/. (mm-m)

eprasa.pl 9c804e711b

Miroslava CRKOŇOVÁ

Hlavou z okna dnu

Sláva vypadla z okna. Včera ju našli na rozpálenom chodníku rozčapenú sťa premixované smoothie. Chvíľu pri jej tele ešte vrieskali, kým zavolali Úspechovi, Slávinmu otcovi. Ten na mieste vyronil kaluž sĺz, pretože sám nedokázal uveriť svojim očiam a nešťastiu, čo jeho dvojčlennú rodinu postihlo. Stal sa jediným členom, a tak všetku zodpovednosť prebral na seba – zavolal domovníkovi. Ten na miesto dorazil takmer o dvadsať minút, nikam sa neponáhľal a tušil, že všetci len zveličujú. Kým domovník prišiel na miesto, všetci len nečujne nazerali na Slávu (alebo teda to, čo z nej ostalo), hypnotizovaní davovou drámou, ktorú Sláva vytvorila. Ešte aj po svojej smrti sa Sláva podobala svojej matke Dráme.

„Tak to určite nebolo, vraj bola adoptovaná."

„Kdeže, tieto fámy zas rozšírila po jej smrti Drámina sestra, Klebeta, ktorá si robila zálusk na majetok po svojej sestre. Na to všetko ju nahovoril jej muž, Chamtivec, ktorý po svojom otcovi Lakomcovi nezdedil nič."

Kým Slávu odviedli z miesta jej odchodu, prebehlo ešte dobrých päť hodín. Čakalo sa totiž na domovníkovo rozhodnutie, posledné slovo jeho ženy Filomény, ktorá so Slávou držala neoblomne v každom momente, i keď úprimnosť ich vzťahu bola skôr jednostranná. Slávu poznal a obdivoval každý, no na konci dňa osamelejšieho človeka bolo ťažké nájsť. Trpela komplexom jedinej ikony, ktorej závidia i muchy na strope.

„Neočierňujete ju nejako priveľmi?"

„Pravdepodobne áno. Ale možno očierňovať niečo, čo je svojou podstatou už dávno čierne?"

„Pravdaže nie."

Sláva sa teda ešte päť hodín slnila, chytala bronz, i keď trochu atypický, keďže prirodzene po svojej smrti jej pokožka vybledla a nadobudla modrastý podtón. Taktiež sa okolo Slávy nahrnulo viac ľudí, až kým samotná polícia všetkých neposlala preč. A potom nastal ďalší problém – s príchodom polície sa očakávalo vysvetlenie. Slávinu smrť bolo nutné krvopotne prešetriť, predsa bola obľúbená a svet si zaslúžil poznať pravdu. Lenže spomedzi prítomných nikto nebol ochotný nič prezradiť.

„To je podozrivé, nie?"

Pre nepozorné oči nezainteresovaných osôb áno, ale pre každého z bytového komplexu Svetový komplex celkom prirodzené. Každý tajil všetko, čo sa dalo zatajiť. Obyvatelia tejto mestskej štvrti tiež držali za jeden povraz a držali jazyk pevne za zubami. Polícia sa napriek tomu nenechala odradiť. Prehľadala Slávinu izbu – pozorne prezrela každý kút, knihy a albumy na poličkách, zásuvky v stolíku, skrine i posteľ – i kúpeľňu a obývačku. Nenašli však nič podozrivé. Na nástenke v izbe mala niekoľko fotiek, jej tvár vždy nesmierne očarujúca na každej jednej z nich. Na niekoľkých pripináčikoch mala zavesené zlaté náušnice a náramky z červených korálok. Okno v jej izbe bolo otvorené dokorán a postavené vo výške jedného metra a dvadsaťsedem centimetrov. Pravdepodobnosť náhodného vypadnutia pri danom umiestnení okna zanedbateľná. V izbe nič nenaznačovalo vlámanie sa, nikde žiadne známky boja. Sláva snáď vypadla dobrovoľne. A navyše – všade priam dokonalý poriadok. Takže keď si to zhrnieme, neboli žiadne známky násilného vniknutia, odporu a vlastne ani vraždy ako takej. Na Slávinej smrti snáď nebolo nič nezvyčajné.

„Podozrivý bol teda len poriadok v Slávinej izbe a čiastočne aj umiestnenie okna."

Ak teda môže umiestnenie okna byť podozrivé. Predsa len sa komplex staval skôr, ako ho mohla Sláva svojím odchodom presláviť, ba zďaleka skôr, ako sa doň vôbec nasťahovala.

„Takže Sláva z okna von nevyskočila?"

A práve v tom spočíva celá tá záhada. Sláva podľa slov pozostalého a obyvateľov komplexu mala budúcnosť ešte len pred sebou. Každé ráno vítala svet svojou prítomnosťou a očarujúcim úsmevom. Vyrážala dych okoloidúcim a v každom, koho stretla, vyvolávala pocit jedinečnosti. Sláva sama osebe bola špeciálna. A život ju neuveriteľne bavil, ona sa priam vyžívala v žití.

Nie, tam musel byť nejaký podnet, ktorý všetkým unikal. Sláva predsa nemohla zomrieť vlastnou rukou! Na to ako jediné guráž nemala. A dôvod už vôbec.

„Nie tak celkom."

„Takže nemožno tvrdiť, že ide o samovraždu. Potom čo teda? Nešťastná náhodná tragédia? Čo sa vlastne, dofrasa, v ten deň stalo?"

Včera bol naozaj zvláštny deň. V komplexe sa už viac ako týždeň poriadne nič nestalo. Schody boli zrána mokré, Čistota ich na želanie domovníka umyla ešte pred piatou hodinou ráno. Výťah nefungoval od soboty minulého týždňa, a tak na každom poschodí bol prekrytý žltými páskami. Domovník hneď, ako vstal, volal opravárom. Filoména mu už totiž pílila uši nielen pred spaním, ale už aj kedykoľvek sa jej naskytla príležitosť. Predvčerom mu dokonca odmietla nabrať polievku – špenátovú, jeho obľúbenú – a okrem rutinného ohovárania spustila hodinu sťažností. Takže to včerajšie ráno pokazilo domovníkovi akúkoľvek nádej pokojného dňa – opravári nezdvíhali. V to ráno praskli nervy aj Klebete. Vyprávala Chamtivcovi pred robotou všetko, čo sa podozvedala od svojich tárajúcich priateliek a keď zistila, že ju Chamtivec nepočúva, dramaticky zhíkla, vykopla ho von i s jeho taškou a zabuchla dvere. Veď aj tak šiel už do práce. Sláva v tom čase snáď ešte tancovala s ovečkami v ríši snov. Bežne vstávala v obedných hodinách a niekedy ani nešla spať. Cítila, že ju svet potrebuje.

Do obeda Svetový komplex bol ako každý iný komplex. Počas dňa bol zväčša opustený. I jeho nezamestnaní, veční domasedi, mali v ten deň čo robiť. Klebeta sa pred obedom vybrala do mesta na nákupy, i keď to bola pravdepodobne len zámienka pre jej pravidelné obhliadky a výzvedy. Domovník s Filoménou zháňali opravárov z iných miest, keďže lokálnych nedokázali ani len osloviť. A Sláva? Tak to celé je celkom veľká záhada. Možno to len zbytočne nafukujeme a naozaj išlo len o nešťastie, ale aj na papieri je potrebné poznať postup a príčinu. Tak ako sa to vlastne stalo?

eprasa.pl 9c804e711b

Ilustračné foto: Internet

Sláva pravdepodobne otvorila okno dokorán a vyzrela von – možno začula výkrik z ulice alebo ju zaujal bocian na oblohe. Ktovie. Vtom si všimla, že má špinavé okno a rozhodla sa ho vyčistiť. Ako sa načahovala k vrchnému okraju, vypadla von. Absurdné.

Tak ešte raz. Sláva otvorila okno a dnu k nej doľahli kvíliace zvuky falošne hraného Vivaldiho. Sused zvrchu opäť znásilňoval sláčiky svojich huslí a Sláva ho pre vyššie dobro musela zastaviť. Začala kričať i keď to by musel niekto potvrdiť – najlepšie sused, hádzať dostatočne veľké a ťažké objekty do jeho okna – opäť nepotvrdené, až sa napokon pre „vyšší zmysel" rozhodla čeliť ohrozeniu a položiť svoj život rukám osudu. Hlavou vyzrela von z okna, vyšplhala sa von a snažila sa skočiť dnu cez okno suseda. Avšak Sláva v kalkuláciách nevynikala, a tak sa k susedovi napokon nedostala. Naopak, skončila o štyri poschodia nižšie, čo pravdepodobne vôbec neplánovala. Priveľa nepodložených skutočností.

Možno Sláva zabudla, že okno otvorila, z nejakého neznámeho dôvodu skákala a určitým nemotorným švihom jednoducho vypadla. Akou náhodou však mohla skončiť na asfaltovom chodníku, keď vylúčime všetky druhy vrážd? Ani náhody nebývajú až také náhodné.

„Nič nie je isté, ale domnievame sa, že sa pokúšala hlavou von z okna skočiť dnu. Určite ľutovala, že vôbec vystrčila hlavu von. Ale tiež nemožno vylúčiť možnosť, že v tom Sláva vlastne vôbec nemala prsty."

Čo by Sláva nespravila pre obdiv a pár prekvapených nádychov? Veď ešte aj jej záhadná smrť sa stala nezabudnuteľným fenoménom bytového komplexu Svetový komplex. Ak však vylúčime možnosť, že toto nešťastie spôsobila Sláva, tak toto nešťastie sa stane presne tým, čím by bolo v každom inom prípade. Obyčajným nešťastím.

„Ale prečo by to robila?"

„Pretože Sláva obkľúčená paranojou a nevyliečiteľným narcizmom musela svetu dokázať, že všetko dokáže. A najmä to, prečo ju svet pozná."

Sláva bola nepredvídateľná. Neexistovali vzorce ani systém, jej myseľ nefungovala ako myseľ normálnych ľudí. Sledovala svet a svet sledoval ju. Avšak i keď ju svet videl, a to i každý okamih, ktorý svetu ukázala, neznamenalo to, že ju chápal. Nerozumel jej obavám ani radostiam.

Neustále musela byť všetkým na očiach. Inak by sa snáď aj zbláznila.

Nikto vlastne netuší, čo sa stalo. Polícia natrafila na slepú uličku a nevyzerá, že by bolo cesty von. O rok bude po svete putovať kopa rozličných verzií a pravda stratí zmysel. Bude celá doohýbaná, príliš skreslená – viac sa bude podobať lži ako svojej vlastnej podstate.

„To neznie veľmi prívetivo. Ako sa teda končí Slávin príbeh?"

Niekedy pravda nemusí vyjsť na povrch. Niekedy si ani nezaslúži mať svoje publikum. Rovnako ani smrť Slávy nepotrebuje svoj klub. Netreba šíriť fámy a ospevovať, čo sa možno ani nestalo. Niektorí nezízajú a nepočúvajú preto, aby Sláve rozumeli. Aby na ňu pamätali s úsmevom na perách. Nie, niektorí sa jednoducho cítia utopení vo svojich starostiach a jediný únik vidia v posudzovaní iných. V trápení iných. Sláva i cez svoj pozitívny vplyv a ružovú reputáciu mala svojich nepriateľov. Mnohokrát to boli práve tí, čo ňou boli posadnutí. Ľudia, čo s ňou chceli byť alebo sa ňou stať, či tí, ktorých nevinný obdiv zatienila krutá závisť.

„To je celkom jednoduché. Príbeh Slávy nekončí. Kým o nej svet rozpráva, jej meno rezonuje, tvorí a pokračuje v tom, čo začalo. Sláva, i keď nie medzi nami v tomto šírom svete, žije ďalej. A bude žiť možno i po nás a ďalšie generácie ju budú poznať úplne inak ako my. Dotvoria si obraz o inej Sláve, bude idolom pre nový svet a neskôr pre ten ďalší. A to preto, lebo svet potrebuje Slávu. Vždy ju bude potrebovať."

CRKOŇOVÁ, M..: Hlavou z okna dnu. In: *Mladá slovenská poviedka 2025. Zborník literárnych prác celoštátnej súťaže mladých autorov*. Dolný Kubín : Oravské kultúrne stredisko, 2025, s. 44-47.

eprasa.pl 9c804e711b

VÝTVARNÁ SÚŤAŽ LUDWIKA KORKOŠA 2026/2027

Milí mladí priatelia!

Redakcia časopisu Život v spolupráci so Slovenským inštitútom vo Varšave za spoluúčasti spišských a oravských základných škôl vyhlasuje ďalší ročník výtvarnej súťaže Ludwika Korkoša 2026/2027 pod názvom

Slovenské povesti a legendy

Tohtoročná téma spája v sebe literatúru, históriu a detskú fantáziu. Predstavte si, že slovenské hrady, lesy, rieky ožívajú a začínajú vám rozprávať rozličné príbehy o tajomných bytostiach zo slovenských povestí (boginky, strigy, vodníci, víly, permoníci, čerti, rytieri), nadprirodzených silách, schopnostiach, legendy o hradoch (Beckov, Pustý hrad, Devín, Sitno), či osobnostiach (Matúš Čák Trenčiansky, Čachtická pani, Mních Cyprián a pod.). Vašou úlohou, ako tvorcov, bude stvárniť zvolené námety prostredníctvom rozličných výtvarných techník. Námety nájdete v knihách, na internete, v ľudovej kultúre, ako aj v našom časopise Život, v ktorom každý mesiac uverejníme jednu slovenskú povesť či legendu. Možno ste aj na svojich cestách po Slovensku o niektorých legendách počuli alebo videli nejaké diela spojené s našou témou. Práve teraz ich máte možnosť ukázať rovesníkom a ďalším recipientom vďaka výtvarnému spracovaniu. Prajeme dobrú zábavu!

Forma a spracovanie:

Pri spracovaní svojich prác môžete použiť ľubovoľné techniky a formy, ako napríklad: maľba, koláž, plagát, pohľadnica, poštová známka, pozvánka, priestorové trojrozmerné stvárnenie, výšivka, medaila, grafika, kresba ceruzkou, kriedou, či voskovými pastelkami v kombinácii s textilom alebo iným materiálom.

Podmienky súťaže:

Súťaže sa môžu zúčastniť všetci žiaci základných škôl z Oravy a Spiša v Poľsku, ktorí nám do redakcie zašlú jednu prácu na uvedenú tému. Výtvarné práce zaslané do výtvarnej súťaže sa nevracajú.

Autor zaslaním výtvarnej práce do súťaže súčasne čestne prehlási, že výtvarnú prácu vypracoval sám, že vlastní neobmedzené autorské práva na zasielanú prácu, že výtvarná práca je pôvodná a že jej prezentovaním nevznikne vyhlasovateľovi žiadny záväzok voči tretím osobám.

Autor výtvarnej práce zaslaním výtvarnej práce súhlasí s jej prezentovaním, nekomerčným využitím a verejným rozširovaním výtvarnej práce alebo jej kópie.

Autor výtvarnej práce zaslaním výtvarnej práce dáva súhlas s použitím výtvarnej práce na účely propagácie výtvarnej súťaže a jej uverejnenie v časopise Život.

Autor výtvarnej práce dáva vyhlasovateľovi redakcii Život súhlas so spracovaním osobných údajov, fotografických záberov a ich publikácie v prípade vyzdvihovania odmeny.

Termín uzávierky prijímania prác:

Svoje práce s označením „Výtvarná súťaž“ posielajte najneskôr do **26. februára 2027** na adresu redakcie:

Redakcia Život, ul. św. Filipa 7/7, 31-150 Kraków.

Každá práca zaslaná do výtvarnej súťaže musí obsahovať nasledujúce údaje:
NÁZOV PRÁCE, MENO, PRIEZVISKO, VEK A PRESNÚ ADRESU AUTORA,
TRIEDU A ADRESU ŠKOLY, KTORÚ NAVŠTEVUJE.
Práce bez týchto údajov nebudú zohľadnené.

Najkrajšie práce budú ocenené porotou v dvoch vekových kategóriách: 1. mladšia skupina (od 1. do 4. triedy ZŠ), 2. staršia skupina (od 5. do 8. triedy ZŠ) a po desať účastníkov v každej kategórii získa tiež pekné slovenské knihy.

Výsledky súťaže budú vyhlásené v aprílovom čísle Života 2027. Odmenené práce budú prezentované na výstave v Slovenskom inštitúte vo Varšave, v Galérii slovenského umenia SSP v Krakove, v Centre slovenskej kultúry v Novej Belej, Slovenských domoch v Kacvíne, Vyšných Lapšoch a Podvlku, ako aj v klubovni v Jablonke na Orave.

Srdečne Vás pozývame do nového ročníka súťaže!

eprasa.pl 9c804e711b

Zápisník včelára – október

autor | Inga Majeriková

Z pohľadu včelára je október najzvláštnejším mesiacom v roku. Včelnica pomaly utícha. Rána i večery bývajú chladné, kostrbaté slniečko počas dňa velí včielkam ostať v bezpečí svojho domova a vytvárať tzv. zimný chumáč. Obyvatelky úľa si chránia matku a udržiavajú drahocenné teplo vnútri úľa. Každú štrbinu si už zatmelili propolisom a zásoby precízne uložili. Včelstvo skrátka prešlo na zimný režim a včelárovi neostáva nič iné, len ho nechať v pokoji prečkať zimu. S obavami, ale zároveň s vierou, že všetko dobre dopadne, ukončí práce na včelnici, na ktorej sa v októbri cíti tak trochu opustený.

Vijačka voštinová v úli

Nie vždy však rozlúčka včelára so svojimi včielkami dopadne takto pokojne a romanticky. Na našej včelnici nás totiž v jednom z úľov tento rok čakalo nemilé prekvapenie. Po poslednej jesennej prehliadke sme sa rozhodli narýchlo skontrolovať ešte jedno slabšie včelstvo. Otvorili sme úľ a našli vnútri vijačku voštinovú a spúšť, ktorú po sebe zanechala. Namiesto pekne vystavaných plástov, plásty deformované, plné akýchsi pavučín, výkalov a húseníc. Keďže sme pri jesennej taxácii vyhodnotili včelstvo ako slabšie (ale nie natoľko slabé, aby sme ho zlúčili s iným včelstvom), okamžite sme pochopili, že sme zrejme situáciu nevyhodnotili správne. Silné a zdravé včelstvo si totiž svoj priestor dokáže bez problémov ustrážiť. Včely vyháňajú motýle vijačky z úľov, ich nakladené vajíčka rozhryzú a larvy zlikvidujú. Po takomto náleze musí včelár okamžite analyzovať situáciu, t. j. zhodnotiť, koľko plástov včely obsadzujú a či je prítomná matka. V prípade, že sa včelár rozhodne zlikvidovať úľ, je nutné všetky plásty podrobne prezrieť a podľa miery poškodenia roztriediť. Tie, ktoré sú plné zámotkov, musí zlikvidovať. Následne by mal pomocou včelárskeho dláta oškriabať celé dno úľa, vnútorné steny, ako aj úľovú podložku. Drevené rámiky by mal pred možným ďalším použitím tiež oškriabať a sterilizovať plameňom. V našom prípade sme museli pristúpiť k eliminácii včelstva prirodzeným spôsobom – odstránili sme úľ zo včelnice. Slabšie včielky zrejme uhynú, silnejšie si, dúfajme, nájdu cestu do iného úľa. Je to smutné, ale aj takto sa napĺňajú prírodné a božie zákony...

Ako bojovať proti vijačke mimo včelnice?

Kým staršia generácia včelárov sa spoliehala predovšetkým na chemické metódy (tabletky proti moliam či agresívne sírenie), mladšia už začína myslieť a konať ekologickejšie. Medzi najúčinnejšie prírodné zbrane proti vijačke patrí koncentrovaná kyselina octová (80%), ktorá na rozdiel od iných prostriedkov ničí nielen živé húsenice a motýle, ale aj vajíčka vijačky. Zároveň dezinfikuje plásty. Dobrým receptom na boj proti vijačke, ktorý poznali i naši predkovia, je využiť rastliny, ktoré obsahujú éterické oleje a silice, napr. levanduľu, palinu pravú či čerstvé alebo sušené listy orecha. Keď ich vložíme do uskladňovacieho priestoru, odrádzajú motýle, aby vnikli dovnútra. Fungujú teda ako prevencia, nie liečivo. Na slovenskom i poľskom trhu je bežne dostupný biopreparát Certan B401, ktorý obsahuje spóry prírodnej baktérie Bacillus thuringiensis. Táto baktéria produkuje kryštalický toxín, ktorý likviduje črevá húseníc motýľov. Pre včely, ľudí a domáce zvieratá je neškodný. Aplikuje sa jedenkrát po vytočení medu a poskytne ochranu na celé jesenné i zimné obdobie. A posledným esom v rukáve je termošok, ktorý vijačke pripravíme už pri poklese teploty v mieste uskladnenia pod 9 °C. Pre dosiahnutie čo najlepšieho výsledku možno jednotlivé metódy navzájom kombinovať. A ako to už v prírode býva, aj vijačka voštinová nie je len škodcom, pretože aj ona, rovnako ako každé iné stvorenie, má v systéme svoje miesto a význam. Je bežne využívaná napríklad v apiterapeutickej praxi (písali sme o tom v predchádzajúcich ročníkoch Včelárskeho zápisníka). ■

Húsenica vijačky s obľubou požiera plasty (zdroj: Cambridge university)

Viete, že...

včelárstvo na území bývalej Rakúsko-Uhorskej monarchie pretransformovala z primitívneho brtníctva na moderné, organizované a vedecky podložené osvietená panovníčka Mária Terézia? V roku vydala 1775 vydala včelársky patent pre Dolné Rakúsko i Moravu a v roku 1776 pre Čechy. Reagovala tým na zníženú včelársku produkciu, ktorú spôsobil dovoz lacnejšieho trstinového cukru zo zámoria. Milí čitatelia, nepripomína vám to podobnú situáciu z dnešných čias? Prísun ázijských medov na európske trhy nekontrolovane narastá a domáci včelári, ktorí musia čoraz viac čeliť nielen ekonomickej, ale aj ekologickej kríze, nie sú cenovo konkurencieschopní. Avšak vtedajší štát a jeho osvietená panovníčka sa prejavili ako múdri správcovia veci verejných. Prostredníctvom patentov dosiahli stabilizáciu a rozvoj včelárskeho odvetvia. Chov včiel oslobodili od daní, tzv. desiatkov a iných poddanských povinností, krádež úľov a bezdôvodné hubenie včelstva bolo prísne trestané, včelári mohli voľne kočovať po krajine. Vo Viedni, v záhradách Belvederu, Mária Terézia založila hlavnú včelársku školu a včelárskou osvetou medzi ľudom poverila učiteľov a kňazov.

Panovníčka Mária Terézia (zdroj: wikimedia commons)

eprasa.pl 9c804e711b

Spomienka na Lýdiu Mšalovú

Vnímavá na dobro a krásu

autor | Grażyna Falatová

Výtvarníčka Lýdia Mšalová síce odišla spomedzi nás, ale zanechala po sebe výtvarnú tvorbu, ktorá odráža jej mimoriadne citlivú dušu na krásu – nielen tú viditeľnú, ale hlavne skrytú v iných ľuďoch. Jej obrazy sú svedectvom pohľadu, plného nehy, koncentrácie a obdivu k tomu, čo často zostáva nepovšimnuté.

Maľovanie bolo pre ňu niečím viac, než povolaním. Bol to rozhovor so svetom. Na plátne dokázala zachytiť jedinečné momenty, svetlo dopadajúce na predmet, pohľad človeka, či ticho krajiny. Jej tvorba odráža presvedčenie, že krása nemusí byť veľkolepá. Niekedy stačí len jemnosť farieb, jednoduchosť kompozície na to, aby si človek mohol všimnúť mimoriadnosť každodenného života. Krajanka Genovéva vraví, že jej sestra mala dobré srdce a pre ňu umenie bolo nielen spôsobom vyjadrovania, ale aj pozorným vnímaním obklopujúceho ju sveta. Už ako malá veľmi veľa kreslila, šila bábiky a mala viacero talentov. Svoje talenty zdedila po mame, ktorá bola taktiež všestranne nadaná. Genovéva spomína, že jej sestra sa už od detstva odlišovala od ostatných. Neustále sa chcela len učiť a učiť. Ako dieťa napríklad nakreslila plán domu a do dnešného dňa ten dom stojí. Majitelia mali aj iné plány domu, ale vybrali ten, ktorý nakreslila Lýdia, lebo sa im zdal najlepší a ten plán bol schválený. Zosnulá Lýdia akoby vyčnievala svojimi schopnosťami medzi rovesníkmi. Vedela aj pekne vyšívať a šiť. S tým súvisel príbeh ako jednému kňazovi na jeho objednávku ušila pekný ornát, ktorý si u nej objednal do truhly. Materiálnym veciam tohto sveta nepripisovala vôbec žiadnu dôležitosť. Chcela vo svojich obrazoch zdôrazniť, že stojí za to, aby sme sa zastavili a obdivovali krásu, ktorá o chvíľu nadobro pominie. Bola ženou, ktorá dokázala vidieť viac. Z jej tvorby vyplýva, že krása môže byť tichá a dobro môže byť nezištné a diskrétne. Jej citlivosť mala aj hlboko ľudský rozmer. Bola človekom, pre ktorého láskavosť, srdečnosť a úcta neboli prázdnymi slovami. V škole, keď vyučovala deti pristupovala k nim s porozumením. Žiakom odovzdávala svoje skúsenosti a učila ich umeleckému prejavu a to nielen štetcom a farbami, ale aj krásou slovenského jazyka.

Mala nielen nadanie, ale bola aj vzdelaná vo svojom odbore. Ukončila všetky potrebné umelecké školy. Teraz po jej smrti doma Genovéva spomína na ňu a pozerá jej diela a taktiež všetky ocenenia, diplomy a vyznamenania, ktoré získala za svoju jedinečnú prácu. Dôležité je ale to, že s jej smrťou neodišla krása, ktorú naplno vnímala. Ostala zachytená v jej obrazoch a dielach. Chcela, aby jej obrazy tvorili stálu výstavu vo vznikajúcom Centre kultúry hornej Oravy v Jablonke, preto svoje obrazy ešte pred smrťou odovzdala ako dar Spolku Slovákov v Poľsku.

Genovéva bola so sestrou Lýdiou tridsať rokov. Spolu sa podporovali, rozprávali, smiali sa a prežívali každodenný život. Boli nábožensky založené, preto aj mnohé Lýdiine obrazy súvisia s touto tematikou.

Zosnulá chcela svojou tvorbou povzbudiť recipientov k zamysleniu sa práve nad takými hodnotami ako dobro, láska, krása a ľudská dôstojnosť. Maliarka Lýdia bola idealistkou a verila, že práve cez umenie dokáže učiť a ukazovať tieto pozitívne hodnoty, ktoré veľmi potrebujeme. ■

ODIŠLI OD NÁS

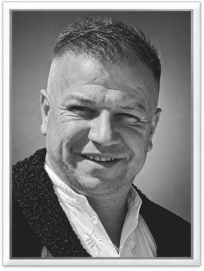

Dňa 30. septembra 2026 zomrel v Novom Targu vo veku 41 rokov

ADAM ROMAŃSKI

Zosnulý bol čitateľom časopisu Život. Odišiel od nás starostlivý manžel, otec, švagor, syn, brat, ujo a zať. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

MS SSP v Novej Belej

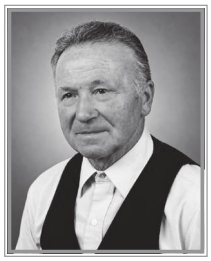

Dňa 2. októbra 2026 zomrel v Kacvíne vo veku 88 rokov krajan

ANDREJ SOJA

Zosnulý bol dlhoročným čitateľom časopisu Život a uvedomelým Slovákom. Svoje slovenské povedomie odovzdal deťom i vnukom. Dlhé roky obohacoval svojou hrou na organe a spevom miestne slovenské i poľské cirkevné obrady. Hudba bola jeho veľkou záľubou a venoval jej každú voľnú chvíľu. Do jej tajov zaučil viacerých, pôsobil a istú dobu aj viedol krajanskú dychovku v Kacvíne. Odišiel od nás starostlivý otec, dedo, brat, svokor, ujo a známy. Nech odpočíva v pokoji.

Rodine zosnulého vyjadrujem úprimnú sústrasť.

MS SSP v Kacvíne, dychovka, OV SSP na Spiši a ÚV SSP, redakcia Život

Dňa 10. októbra 2026 zomrela vo Vyšných Lapšoch vo veku 81 rokov krajanka

ANNA KRZYSIKOVÁ

Zosnulá bola čitateľkou časopisu Život. Odišla od nás starostlivá matka, svokra, babička, prababička, sestra, teta a známa. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

MS SSP vo Vyšných Lapšoch

eprasa.pl 9c804e711b

Zasadnutie Spoločnej komisie vlády a národnostných a etnických menšín

Dňa 22. septembra sa vo Varšave uskutočnilo 93. plenárne zasadnutie Spoločnej komisie vlády a národnostných a etnických menšín. Rokovanie sa venovalo rozdeleniu dotácií na podporu kultúrnej identity menšín v roku 2026, plánovanému financovaniu týchto aktivít v štátnom rozpočte na rok 2027 a situácii menšín v súvislosti s narastajúcimi prejavmi xenofóbie vo verejnom priestore. Súčasťou programu bola aj prezentácia činnosti vedeckých inštitútov, ktoré sa venujú výskumu národnostných a etnických menšín, a možnostiam ich spolupráce s komisiou. Niektoré dôležité témy, vrátane návrhov na novelizáciu zákona o menšinách a otázok menšinového školstva, sa napokon na zasadnutí nepodarilo prerokovať. Slovenskú menšinu zastupoval generálny tajomník Spolku Slovákov v Poľsku Ľudomír Molitoris. (mm-m)

Spolupráca s Maticou slovenskou

Dňa 23. septembra sme v sídle Spolku Slovákov v Poľsku v Krakove privítali delegáciu Matice slovenskej. Riaditeľka Vydavateľstva MS Ingrid Majeriková a vedecký tajomník MS a riaditeľ Archívu MS Pavol Madura si prehliadli priestory našej inštitúcie, tlačiarne i redakcie Života. Následne sa uskutočnili rokovania, ktorých sa v mene Spolku Slovákov v Poľsku zúčastnil generálny tajomník SSP Ľudomír Molitoris, podpredsedníčka a šéfredaktorka Života Agáta Jendžejčíková i šéfredaktorka vedeckej ročenky Almanach Slováci v Poľsku Milica Majeriková-Molitoris. Hovorilo sa spolupráci medzi našimi vydavateľstvami, vydavateľstvom MS a redakciou Života, rozšírení vzájomnej spolupráce vo vedeckej oblasti a ďalších spoločných projektoch. (mm-m)

Trikolóra v Spolku Slovákov v Poľsku

V septembri sme v sídle Spolku Slovákov v Poľsku v Krakove privítali tiež autora dvoch zaujímavých projektov: Pamätné miesta slovenského národa a Trikolóra_SK, vďaka ktorým sú už niekoľko rokov prezentované a ozdobované pamätníky našich slovenských dejateľov na Spiši a Orave slovenskou trikolórou. Viac o týchto iniciatívach sa môžete dozvedieť aj zo záznamu relácie, ktorá bola odvysielaná na vlnách Rádia Kraków 27. septembra: https://www.radiokrakow.pl/audycje/audycja-z-27092026-r/. (mm-m)

Návšteva z Novej Belej

Začiatkom októbra nás v redakcii Život v Krakove navštívili dievčatá z Folklórneho súboru Spiš z Novej Belej, s ktorými sme podiskutovali o ich plánoch do budúcnosti i grantových výzvach na budúci rok. (mm-m)

Slovenské sv. omše v nedeľu a sviatky na Spiši a Orave

Nová Belá - farnosť sv. Kataríny Alexandrijskej o 11.00 hod.
Krempachy - farnosť sv. Martina o 10.30 hod.
Nedeca - farnosť sv. Bartolomeja o 7.30 hod.
Kacvín - farnosť Všetkých Svätých o 9.15 hod.
Jurgov - farnosť sv. Sebastiána o 11.00 hod.
Vyšné Lapše - farnosť sv. Petra a Pavla o 7.00 hod.
Jablonka - farnosť Premenenia Pána o 16.00 hod.
Spišská Stará Ves - farnosť Nanebovzatia Panny Márie o 8.00 a 11.00 hod.
Veľká Franková - farnosť sv. Mikuláša o 9.30 hod. a filiálka Malá Franková o 8.00 hod.
Ždiar - farnosť Navštívenia Panny Márie o 7.45 hod. a 11.00 hod., filiálka Tatranská Javorina - kostolík sv. Anny o 9.00 hod.
Trstená - farnosť sv. Martina o 7.00, 8.30 a 10.30 hod.
Bobrov - farnosť sv. Jakuba o 8.00 a 10.30 hod.

eprasa.pl 9c804e711b

Blahoželania

K tvojim 40. narodeninám Ti prajeme
veľa zdravia, lásky, pokoja
a odvahy plniť si aj tie najodvážnejšie sny.
Nech Ti toto jubileum pripomenie,
koľko krásnych vecí si už dokázala!

Narodeninový vinš zasiela krajanke **Celine Zubrzyckej z Nedece**, ktorá 16. septembra oslávila 40. narodeniny, manžel, deti, mama a aj folklórna skupina Niedziyckie Zazraki.

***

Prajeme Vám k úžasným
70. narodeninám
pevné zdravie, veľa šťastia,
osobnej pohody
a spokojnosti do ďalších rokov.
Nech je každý Váš deň
naplnený radosťou a úsmevom.

Blahoželanie k narodeninám zasielajú krajanke **Małgorzate Piątekovej z Nedece**, ktorá 18. septembra oslávila 70. narodeniny, dcéry a synovia s rodinami.

***

K okrúhlemu 70-ročnému
životnému jubileu
Vám z celého srdca prajeme,
aby Vás zdravie poslúchalo,
energia neopúšťala
a aby ste mali okolo seba
vždy len milujúcich ľudí.

Gratuláciu k narodeninám zasiela krajanovi **Jozefovi Świętemu z Nedece**, ktorý 5. augusta oslávil 70 rokov života, manželka, dcéry a bratia s rodinami.

***

K 80. narodeninám Vám prajeme
pevné zdravie, pokoj v duši a radosť v srdci.
Nech Vás život aj naďalej naplňa šťastím,
rodinnou pohodou a príjemnými chvíľami
v kruhu tých, ktorí Vás majú radi.

Blahoželanie k narodeninám zasiela krajanke **Genovéve Dub z Kanady**, pochádzajúcej z Nedece, ktorá 5. augusta oslávila svoje 80. narodeniny, rodina a známi z Poľska, ako aj MS SSP z Nedece.

***

Život je ako kniha, ktorú s múdrosťou a láskou čítame. Vaša kniha má už úctyhodných 90 kapitol plných skúseností, radostí aj prekonaných prekážok. Prajeme Vám, aby tie ďalšie stránky boli opradené pevným zdravím, láskavým úsmevom a obklopené teplom vašej milovanej rodiny a naplnené božím požehnaním.

Vinš k 90. narodeninám zasiela krajanke **Genovéve Świętej z Nedece** manžel, rodina z Nedece a Kanady. K blahoprianiu sa pripája aj Miestna skupina Spolku Slovákov z Nedece.

***

K Tvojím 30. narodeninám Ti prajeme
veľa zdravia, šťastia, lásky
a aby Ti život prinášal
len tie najkrajšie chvíle!

Blahoželanie k 30. narodeninám zasielajú krajanovi **Dariuszovi Tatkovi z Nedece**, ktoré oslávil 7. augusta, bratia a rodina, ako aj MS SSP z Nedece.

***

K Vašim 75. narodeninám Vám prajeme
pevné zdravie, lebo je najvzácnejšie,
veľa šťastia, lebo je krásne,
a lásku, lebo je jej málo.
Nech je každý ďalší deň
plný pokoja, radosti
a lásky od Vašich najbližších.

Vinš k 75. narodeninám zasiela krajanovi **Františkovi Pacigovi z Krempách** manželka, deti s rodinami, ostatná rodina a ku gratulantom sa pripája aj redakcia Život.

***

Čas mladosť odniesol, ale nie srdce,
všetci dnes na Teba myslíme vrúcne.
Chceme Ti popriať radosť a šťastie
do mnohých ďalších rokov,
chceme Ti popriať zdravie a radosť
a čas – nech ide krokom.

Gratuláciu k narodeninám zasielajú krajanovi **Jozefovi Klukošovskému z Novej Belej**, ktorý 6. októbra oslávil 82 rokov života, manželka, dcéry s rodinami a pravnuci.

***

Milí rodičia
Kedysi ste si prstienky dali a už je to 55 rokov.
Večnú lásku ste si sľubovali
a ten sľub nikdy nezobrali ste späť.
Tak ako kedysi, tak aj dnes Vám v srdci zvony znejú.
A spolu s nami šťastie, lásku k Vášmu výročiu Vám prajú.
Všetko najlepšie do ďalších spoločných rokov!

Blahoželanie k výročiu sobáša zasielajú krajanom manželom **Emílii a Jánovi Kovalčíkovým z Krempách**, ktorí dňa 17. októbra oslávili 55. výročie sobáša, deti s rodinami.

eprasa.pl 9c804e711b

DAR SRDCA

Do našej akcie Dar srdca sa zapojila **Anna Pastuszek z Kacvína** sumou 5**00** zlotých pre potreby Spolku Slovákov v Poľsku.

Darkyni srdečne ďakujeme!

Ktokoľvek by chcel podporiť náš Spolok, môže prispievať na adresu: Towarzystwo Słowaków w Polsce, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków. Nr konta: BNP PARIBAS 27 1600 1462 1836 1842 2000 0001.

***

Päťdesiatpäť rokov je krásny vek
plný skúseností a múdrosti.
Prajeme Ti, aby každý ďalší
deň prinášal radosť,
pokoj a splnené sny.

Blahoprianie k narodeninám zasiela **Beate Połke z Nedece**, ktorá 2. septembra oslávila 55 rokov života, manžel, mama a deti s rodinami.

***

K Vašim krásnym 90. narodeninám
Vám prajeme predovšetkým
pevné zdravie, veľa lásky,
rodinnej pohody, pokoja v srdci
a božieho požehnania.
Ďakujeme za všetku múdrosť
a skúsenosti, ktoré ste nám v živote odovzdali.

Narodeninový vinš zasielajú krajanke **Anne Milaniakovej z Nedece**, ktorá 31. októbra oslávi významné životné jubileum 90 rokov života, syn, dcéra, vnúčatá a sestry s rodinami. K blahoželaniu sa pripája Miestna skupina Spolku Slovákov z Nedece.

***

Nech láska a šťastie sprevádza Ťa svetom,
nech Tvoj úsmev podobá sa kvetom,
nech splní sa Ti najtajnejší sen,
to Ti k narodeninám popriať chceme.

Narodeninový vinš zasielajú slečinke **Maji Kiklovej z Repísk Grocholovho Potoka**, ktorá oslávila nedávno 12. narodeniny, rodičia, starí rodičia a ostatná rodina.

***

Najväčšie sú vždy tie zisky,
čo život vkladá do kolísky.
V jednej z nich už sladko dýcha,
malý Ignác, Vaša pýcha.
Nech Vám v zdraví, v láske rastie
Vaša radosť, Vaše šťastie!

Tento vinš zasiela malému **Ignašovi Kromkovi z Kacvína**, ktorý 3. augusta uzrel svetlo sveta v rodine Michala a Ani Kromkovcov, celá rodina.

Stretnutie folkloristov
v chorvátskom Orebići

Tentoraz sa už po šiestykrát stretli folkloristi zo slovenského zahraničia v Orebići v Chorvátsku. Podujatie zorganizovalo Slovenské kultúrne centrum Našice a uskutočnilo sa v Kultúrno-edukačnom centre Zväzu Slovákov v Chorvátsku v Orebići, ktoré sa počas jedného augustového týždňa stalo priestorom pre odbornú prácu, vzdelávanie, tvorivú spoluprácu a vzájomné spoznávanie folklórnych tradícií. Spojilo to folkloristov z Chorvátska, Srbska, Rumunska a Poľska, ktorých snaženia podporovali odborní lektori zo Slovenska. Viedli ich v tanečnej, speváckej, hudobnej i interpretačnej oblasti. Každý kolektív priniesol vlastné piesne, tance, hudobné prejavy a interpretačné skúsenosti. Počas spoločnej práce sa však jednotlivé tradície začali prepájať a vznikal program, ktorý bol výsledkom spoločného úsilia všetkých zúčastnených.

Záverečný program zároveň ukázal pozoruhodnú rozmanitosť slovenského folklóru, ktorý sa zachováva a rozvíja v jednotlivých slovenských komunitách mimo Slovenska. Predstavili sa Sálašan z Nadlaku pod vedením Kristíny Jucan, Hajduky z Vyšných Lápš s vedúcou Dorotou Moš, dievčatá zo Solian, mládežníci z Međurića pod vedením Eleny Vasik, rodina Šándorovcov z Iloku a reprezentanti SKOS Pivnica. (dm)

eprasa.pl 9c804e711b

Milé deti, jeseň prišla k nám. Aké dary doniesla? Svoje kresby nám pošlite do redakcie a jedného z vás odmeníme peknou slovenskou knihou. V septembri sme odmenili Sandru Chalupkovú.

Ondrej Sliacky

Lietajúci mních Cyprián

V Červenom Kláštore pri rieke Dunajec žil medzi tamojšími rehoľníkmi mních menom Cyprián. Keďže ešte nezložil rehoľný sľub, bol viac sluhom než členom mníšskeho bratstva. Cyprián si však z toho ťažkú hlavu nerobil. Ochotne vykonával to, čo mu prior, predstavený kláštora, prikázal. Keď mal však len chvíľu času, už bol pod Troma korunami, vysokou skalou, týčiacou sa na ľavej strane Dunajca. Tam pod ňou na horskej stráni hľadal bylinky, ktorými liečil nielen mníchov, ale i chorých zo širokého okolia. A keď ho už od zbierania bolel chrbát, ľahol si na voňavú lúku a díval sa do neba na lietajúcich vtákov.

„A prečo by som nemohol lietať i ja," zdôveril sa raz Gregorovi, starému mníchovi, dobrákovi od kosti.

„Pretože si človek, nie vták," odvetil mu Gregor.

Cyprián sklonil hlavu a nepovedal nič.

Potajme však začal za svojím mníšskym domčekom čosi majstrovať.

„Čo to bude?" prekvapil ho raz starý mních.

„Krídla," odvetil Cyprián a vyniesol ich pod Tri koruny. Tam si krídla priviazal na chrbát a rozbehol sa dolu strmou stráňou. Na chvíľočku sa vzniesol, potom fúkol vietor a on, aký bol dlhý, taký sa rozpleštil na zemi.

„Nehovoril som?" riekol starý mních, keď stieral z Cyprianovej tváre krv. „Viac to neskúšaj. Dokaličíš sa a ešte aj privoláš na seba priorov hnev!"

Cyprián pokorne prikývol, no majstroval ďalej. Deň, dva, celé týždne. Jedného dňa sa potom vyštveral na Tri koruny, zavrel oči a skočil. Keď ich otvoril, vznášal sa nad rozoklaným braliskom ako vták.

„Pozrite," rozkričali sa mnísi na dvore kláštora. „Černokňažník letí!"

„Nie je to černokňažník," odvetil mních Gregor, „je to náš brat Cyprián."

Ilustrácie: KJ

„Čože?" očervenel predstavený kláštora.

A len čo sa Cyprián vrátil do kláštora, pustil sa doňho:

„Vieš, čo si urobil? Porušil si Božie zákony!"

A prikázal Cypriánovi, aby svoje lietajúce krídla spálil.

Cyprián sklonil hlavu a neďaleko kláštora rozložil vatru, aby splnil priorov príkaz. No odrazu si to rozmyslel a zamieril s krídlami na Tri koruny.

„Nerob to," krivkal za ním starý mních.

„Už naposledy," odvetil Cyprián a skočil z Troch korún.

Bol to nádherný let. Cyprián sa ho nevedel nabažiť. Prudko zamával krídlami a zamieril tam, kde sa týčili tatranské končiare. Už bol nad nimi, keď sa obloha zatiahla ťažkými mrakmi. Cyprián chcel klesnúť, no rozpútal sa prudký vietor. Začalo ním vrtieť, pohadzovať zo strany na stranu, akoby bol býval zvonom v kláštornej vežičke. Odrazu jasný blesk preťal čiernu temravu a Cyprián sa zrútil na okraj Morského oka, najväčšieho tatranského plesa. A ako skala, pripomínajúca postavu mnícha, stojí tam dodnes.

Pastieri, ktorí neďaleko pásli ovce, však tvrdili, že to nie je Cyprián. Že všetko bolo inak. Na vlastné oči videli, ako sa Cyprián zrútil na kamenistý breh Morského oka. Aj si mysleli, že je mŕtvy, no odrazu nad ním zakrúžil kŕdeľ vtákov. A krúžil dovtedy, kým sa Cyprián nepostavil na nohy. Potom roztiahol ruky a celý šťastný vletel medzi ne. Chvíľu sa ešte vznášal nad tatranskými štítmi, akoby sa bol chcel s nimi navždy rozlúčiť. Ale nestalo sa tak. Jar čo jar Cyprián v kŕdli sťahovavých vtákov prilieta nad svoje milované Tri koruny a Červený kláštor. Stačí sa pozorne zahľadieť a zbadáte ho tam.

Povesť z knihy: Ondrej Sliacky:
Najkrajšie slovenské povesti.
Vydavateľstvo Matice slovenskej 2023, 168 s.

Ak si chcete prečítať ďalšie povesti, knihu si môžete kúpiť na stránke https://www.vydavatel.sk/kniha/najkrajsie-slovenske-povesti

obrasa.pl 9c804e711b

ZRADNÉ SLOVÁ

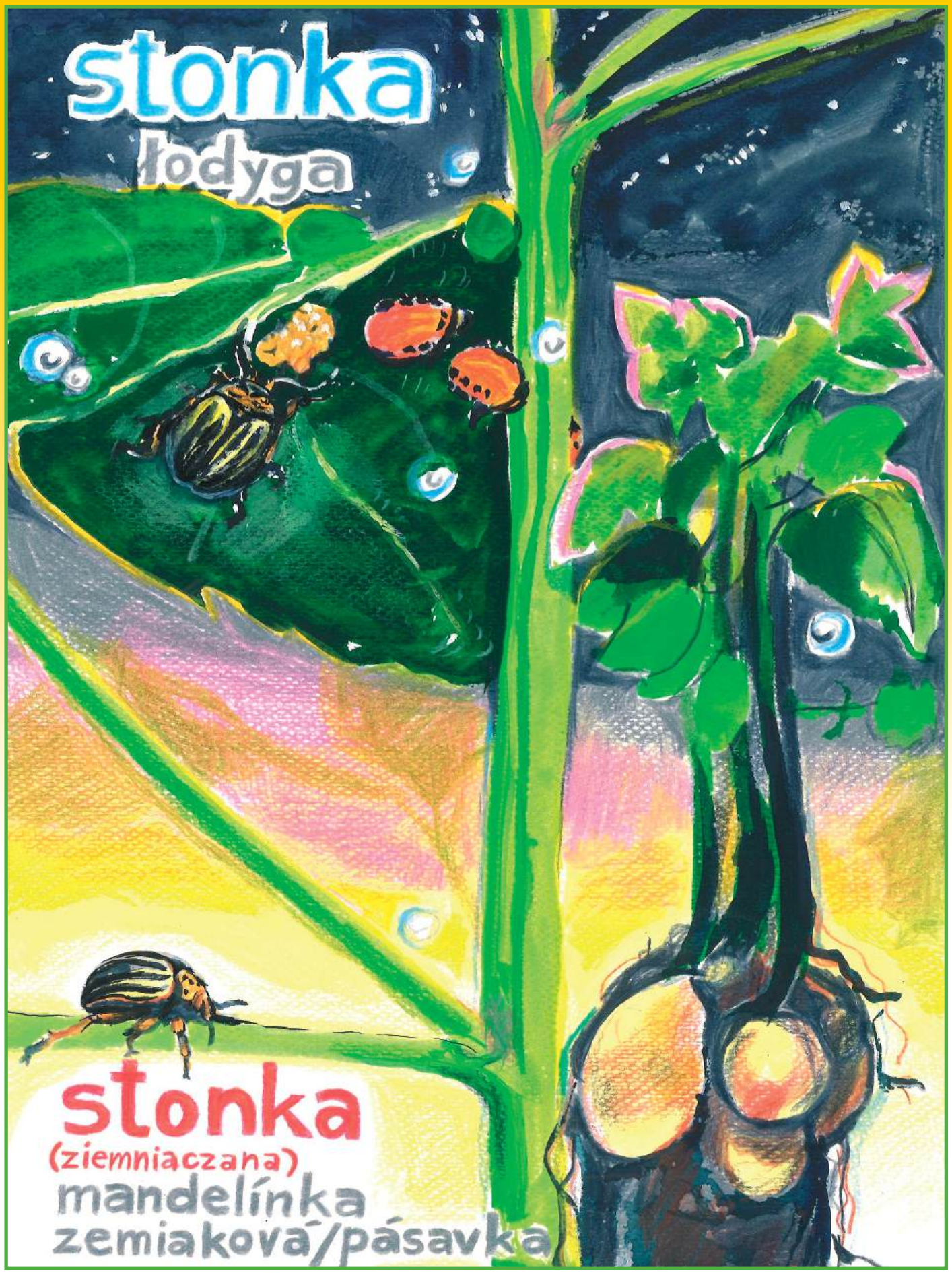

Ilustrácie E.

eprasa.pl 9c804e711b

Opel Grandland Electric

Opel Grandland Electric je vozidlom, ktoré už na prvý pohľad pôsobí na vodiča ako moderné a také, ktoré vie uspokojiť jeho potrebu premiestňovať sa efektívne a rýchlo. Toto vozidlo je výborné pre jazdu v meste a aj na dlhších trasách.

Verzia Ultimate dostala najväčšiu dostupnú batériu s kapacitou 100 kWh a predný elektromotor s výkonom 170 kW (231 k). A hoci ide o pomerne veľké SUV, pohon má dobrý. Okamžitá reakcia na plynový pedál, plynulé zrýchľovanie a úplné ticho od okolia vytvárajú veľmi príjemnú kombináciu. Grandland dokáže vodiča potešiť svojimi jazdnými možnosťami. Stačí prudšie stlačiť akcelerátor a viac než dve tony sa dokážu rozbehnúť veľmi presvedčivo.

A v tomto je veľká prednosť elektrického Grandlandu. Predbiehanie, pripájanie na diaľnicu alebo svižné rozbehnutie z križovatky sú presne momenty, keď si vodič uvedomí výhodu elektromotora.

Foto: zdroj internet

Veľká batéria zároveň znamená, že Grandland verziu Ultimate nemusíte neustále nabíjať. Má dojazd skoro 700 km. Na diaľnici je potrebné rátať so spotrebou 22 kWh/100 km. Do približne 80 percent dokáže auto pridávať okolo 500 km dojazdu za hodinu nabíjania. Potom však výkon pomerne rýchlo klesá. Nad 80 percent je to približne 400 km/h, pri 88 percentách už len 330 km/h a pri 95 percentách približne 194 km/h. Z pohľadu času preto nemá veľký význam stáť pri nabíjačke a čakať na posledné percentá. Na dlhšej trase je rozumnejšie pokračovať skôr. Pri tomto aute platí záruka dva roky bez obmedzenia km na VN akumulátor 8 rokov alebo 160 000 km. Synchrónny elektromotor s maximálnym výkonom 170 kW (231 k), maximálnym krútiacim momentom 345 Nm. Kapacita akumulátora inštalovaná/využiteľná 100/97 kWh. Jazdné výkony predstavujú hodnoty: 0 – 100 km/h za 8,8 s, vmax = 170 km/h, dojazd vo WLTP/test 694/ približne 460 km, spotreba WLTP/test 16,9 – 22,1/20,1 kWh/100 km. Čo sa tyká konektivity a batožinového priestoru má USB-C – štyrikrát, Wi-fi, zrkadlenie a uhlopriečku: 16. Batožinový priestor má objem 550 dm³. ■

Zuzka varí: z kuchyne starej matere

PEČENÁ HUS

Ilustračné foto: internet

Ingrediencie:
4 kg hus
2 jablká
rasca
soľ
mlieko

Pracovný postup:

V závislosti či máte hus mrazenú alebo čerstvú podľa toho si zvolíte postup prípravy. Pri husi z mrazničky najskôr ju rozmrazíme a umyjeme. Čerstvú hus najskôr umyjeme a v obidvoch prípadoch potom ju primerane osolíme z vonku aj z vnútra. Necháme odležať 12 hodín. Po 12 hodinách umyjeme hus mliekom a dáme do pekáča. Do husi vložíme 2 jablká. Napicháme ju nožom, aby pustila masť. Posypeme rascou a podlejeme do jednej tretiny pekáča. Dáme piecť na 3 - 4 hodiny do vopred vyhriatej rúry na 200°C. Pravidelne vylievame masť. Hus podávame s lokšami a dusenou kapustou. Dobrú chuť! ■

eprasa.pl 9c804e711b

FUTBAL

Malopoľská piata liga

Futbalisti **Orawy Jabłonka** získavali ďalšie skúsenosti v piatej lige, v ktorej zaknihovali už aj historicky prvé víťazstvo, či prvé body na pôde súpera. V polovici septembra odohrali zápas na ihrisku *Polan Żabno*, odkiaľ si odniesli prehru 3:1. O jediný gól do siete súpera sa postaral Styruła. Následne sa na domácej pôde tešili z prvého víťazstva, keď zdolali *Turbacz Mszana Dolna* 4:2. Hetrikom sa blysol D. Bełciak a poisťujúci gól pridala nová posila Oravcov T. Pątko. Na prelome septembra a októbra zaknihovali dve prehry, a to s tímami *Gród Podegrodzie* 2:0 a *KS Nowa Jastrząbka-Żukowice* 1:2. Potom však zvládli ťažký zápas na ihrisku *Tarnowia Tarnów*, odkiaľ si po remíze 2:2 priniesli cenný bod. V oboch dueloch sa gólovo presadil Pątko, ku ktorému sa v Tarnove pridal D. Bełciak. A hoci Oravcom stále patrí posledné miesto, určite nie sú v tejto lige iba do počtu.

Podhalianska: Oblastná trieda

Futbalisti **Babia Góra Lipnica Wielka** zatiaľ nenašli v septembrových a októbrových zápasoch premožiteľa, keď zdolali postupne *LKS Orkan Raba Wyżna* 2:0, *LKS Jodłownik* 1:2, *KS Zakopane* 5:0, *Huragan Waksmund* 2:3 a *Wierchy Pasierbiec* vysoko 7:0. Po päť gólov v týchto dueloch nastrieľali Zubrzycki a Łatka, po dva si pripísali Da Silva a Bryjak a po jednom Wesołowski, Michałczak, Gogolak, Rusnak a Gomez. Lipničania jednoznačne ašpirujú na postup a od prvého *Harnaśa Tymbark* ich delí len skóre.

Podhalianska: Trieda A

Hráči **Granitu Czarna Góra** podávali striedavé výkony. Najskôr prehrali na ihrisku *KS Lawina Spytkowice* 1:3, pričom o jediný presný zásah sa postaral na konci zápasu Groń. Následne zdolali tabuľkového suseda *Gorc Ochotnica* 6:3, keď dvakrát skóroval Kamiński i Sz. Kiernoziak a po jednom góle pridali M. Sarna a Gryglak. Potom však zaznamenali prekvapivú prehru s posledným tímom *Sokolica Krościenko nad Dunajcem* 2:1, keď len jediný gól vsietil Milon. V prvom októbrovom zápase však gólmi Sołtysa a Matoniaka tesne porazili *Gronik Gronków* 2:1. S dvanástimi bodmi za tri výhry a rovnaký počet remíz i prehier sú momentálne na 8. mieste.

Podhalianska: Trieda B 1. skupina

Futbalisti **Orawy Jabłonka II** si pripísali do tabuľky tri víťazstvá a jednu prehru. Zhodne 2:4 zvíťazili nad *Janosikom Sieniawa* i *Podgórki Krauszów* a tesne 1:2 aj nad *Jordanom Jordanów II*. Nezvládli však oravské derby s *For Fun Lipnica Wielka*, z ktorého odišli porazení 0:1. V zápasoch sa tromi gólmi presadil Bosak, dvomi Dworszczak a po jednom pridali Spiszak, Pniaczek, Smutek, Duduś a Miraj. Jablončania si tak stále držia pekné 2. miesto.

Hráči **For Fun Lipnica Wielka** okrem spomínaného víťazstva 0:1, ktoré nad Jablončanmi zabezpečil v nastavenom čase Bandyk, zaknihovali ešte ďalšie tri výhry, a to s *Jordanom Jordanów II* 1:2, *Topór Toporzysko* 2:7 i *Skawianinom Skawa II* 4:1 a posunuli sa tak už na 5. miesto. Body do streleckej tabuľky si pripísali okrem Bandyka, ktorý skóroval v troch dueloch, aj Jazowski, Jasiurka, Karlak, Lach, Skoczyk, Brenkus, Chajecki a Florczak, ktorý zaznamenal hetrik.

P.č.	Futbalový klub	Z	V	R	P	B
1.	Lepietnica Klikuszowa	7	7	0	0	21
2.	**Orawa Jabłonka II**	**8**	**6**	**0**	**2**	**18**
3.	Jordan Jordanów II	8	6	0	2	18
4.	Janosik Sieniawa	9	5	2	2	17
5.	**For Fun Lipnica Wielka**	**8**	**5**	**1**	**2**	**16**
6.	**Babia Góra Lipnica Wielka II**	**9**	**5**	**1**	**3**	**16**
7.	Skałka Rogoźnik / Stare Bystre	9	5	0	4	15
8.	KS Lokomotiv Chabówka	7	4	1	2	13
9.	Podgórki Krauszów	8	2	1	5	7
10.	Szarotka Rokiciny Podhalańskie II	8	2	0	6	6
11.	Skawianin Skawa II	7	1	1	5	4
12.	Delta Pieniążkowice	8	0	1	7	1
13.	Topór Toporzysko	8	0	0	8	0

Druhé mužstvo Lipničanov **Babia Góra Lipnica Wielka II** sa drží za svojimi rodákmi na 6. mieste, pričom v posledných dueloch najskôr remizovali s *KS Lokomotiv Chabówka* po dvoch presných zásahoch Wziątka a Siodłaka 2:2 a následne nedovolili súperovi streliť ani jediný gól a vyhrali nad *Szarotka Rokiciny Podhalańskie II* 5:0, *Delta Pieniążkowice* 0:2 a *Skawianin Skawa II* 3:0. Góly súperom vsietili Kidoń, Wziątek, Pakosz, Janowiak, Wójtowicz, Stopka a Stopiak.

Podhalianska: Trieda B 2. skupina

Koncom septembra zaknihovali futbalisti **Spisz Krempachy** svoju prvú prehru 5:1 na ihrisku *Wierchy Lasek*. O čestný zásah sa postaral Łojek. Následne si však chuť napravili na domácej pôde, kde dvomi gólmi Pacygu a Kubinieca i zásahmi Galiniaka a Pietraszeka deklasovali susedných Novobeľanov 6:0, a tak sú stále lídrom skupiny.

P.č.	Futbalový klub	Z	V	R	P	B
1.	**Spisz Krempachy**	**7**	**6**	**0**	**1**	**18**
2.	Wierchy Lasek	7	5	1	1	16
3.	LKS Szaflary II	7	5	1	1	16
4.	**Orzeł Niedzica**	**6**	**5**	**1**	**0**	**16**
5.	Szczyt Murzasichle	7	5	0	2	15
6.	Spływ Sromowce Wyżne	8	4	1	3	13
7.	Przełęcz Łopuszna	9	4	1	4	13
8.	**Łęgi Nowa Biała**	**8**	**3**	**2**	**3**	**11**
9.	Dunajec Ostrowsko	7	2	0	5	6
10.	**ZOR Frydman**	**8**	**2**	**0**	**6**	**6**
11.	LKS Biali Biały Dunajec	8	1	1	6	4
12.	**GKS Łapsze Niżne**	**7**	**0**	**0**	**7**	**0**

Hráči **Łęgi Nowa Biała** v posledných zápasoch neokúsili chuť víťazstva a okrem vysokej prehry s Krempašanmi zaznamenali aj dve remízy 1:1 s *Przełęcz Łopuszna* a 4:4 s *Wierchy Lasek* i tesnú prehru 1:2 s *Dunajec Ostrowsko*. Za tím skórovali dvakrát Gnida a po raz Skwarek, Holowa, Kamoń a Łojek. Novobeľania sa tak prepadli na 8. miesto.

Na víťaznej vlne sa nesú hráči **Orzeł Niedzica**, ktorí po remíze 1:1 s *LKS Biali Biały Dunajec* zaznamenali presvedčivé výhry 4:0 nad *ZOR Frydman* a 0:5 nad *Przełęcz Łopuszna*. Kanonierom tímu je Jandura, ktorý bol v jednom zápase štvorgólový a v druhom zaznamenal hetrik. Ďalšími presnými zásahmi sa pridali Truty, Święty a Chmiel. Nedečanom zatiaľ patrí 4. miesto, ale majú zápas k dobru a môžu sa tak stať novým lídrom súťaže.

Futbalisti **ZOR Frydman** sa po výhre nad *Szczyt Murzasichle* 3:1, keď presne namierili Plewa, Gronka a Pawlik, evidentne trápia s koncovkou. V posledných troch zápasoch totiž strelili len jediný gól z kopačky Brynczku v zápase s *LKS Szaflary II*, ktorý prehrali 1:2. Okrem spomínanej prehry s Nedečanmi zaknihovali aj porážku so *Spływ Sromowce Wyżne* 0:2 a tak sú momentálne na 10. mieste.

V nepresvedčivých výkonoch pokračujú hráči **GKS Łapsze Niżne**, ktorí si k piatim prehrám pripísali ďalšie dve na ihrisku *LKS Szaflary II* 4:1 i doma s *LKS Biali Biały Dunajec* 1:6. O čestné zásahy sa postarali Żytkowicz a Jędrol. Nižnolapšanom tak patrí posledné 12. miesto.

Milica Majeriková-Molitoris

eprasa.pl 9c804e711b

Śliwa tarnina

Śliwa tarnina (Prunus spinosa) występuje naturalnie na obszarze Europy, Azji Zachodniej i Afryki Północnej. W Polsce rośnie na terenie całego kraju, jako roślina dzika lub ozdobna. Najczęściej rośnie jako krzew, rzadziej przybiera postać drzewa, wtedy osiąga 6-8 metrów wysokości. Posiada pędy z licznymi cierniami o długości do 1,5 cm. Kwiaty tarniny są białe i jest ich tak dużo, że krzew zmienia barwę na białą. Owoce nazywane są tarkami, przypominają jagody, choć są pestkowcami.

Śliwa tarnina jest rośliną miododajną; wykazuje łatwość krzyżowania z innymi gatunkami, czego przykładem może być powstanie śliwy domowej. Twarde i mocne drewno tarniny jest wykorzystywane do produkcji lasek i przy budowie tężni solankowych. Jej soki są używane w przemyśle włókienniczym do barwienia tkanin. Gęste zarośla tworzone przez roślinę służą jako miejsce bytowania dla ptactwa. Jest również rośliną jadalną, leczniczą i stosowaną w kosmetyce.

I. działanie lecznicze:

a/ wspiera pracę układu pokarmowego, łagodzi niestrawności, bóle i skurcze brzucha;

b/ działa przeciwzapalnie przy infekcjach górnych dróg oddechowych i moczopędnie;

c/ obniża poziom złego cholesterolu;

d/ reguluje poziom ciśnienia we krwi, wpływa na lepszą pracę serca, co zmniejsza ryzyko zawałów; zapobiega chorobom Parkinsona i Alzheimera;

e/ działa uspokajająco, redukuje poziom stresu, łagodzi objawy wyczerpania nerwowego, pomaga przy zaburzeniach snu;

f/ usuwa toksyny z organizmu.

Surowcem zielarskim są: kora, kwiaty i owoce śliwy tarniny:

- kwiaty zbiera się zaraz po zakwitnięciu przed pojawieniem się liści; są bardzo delikatne, łatwo się gniotą i czernieją. Wysuszone powinny mieć barwę kremową lub szarawobiałą o delikatnym zapachu migdałów. Mają działanie lekko przeczyszczające, przeciwzapalne, wykrztuśne, napotne;

- owoce zbiera się dojrzałe, ale jeszcze twarde w październiku i listopadzie (po przemrożeniu stają się miękkie i łatwo się psują). Zawierają duże ilości wit. C, E i A; minerały: potas, fosfor, magnez, wapń, siarkę; flawonoidy, które są antyoksydantami oraz pektyny, cukry, garbniki, kwasy organiczne. Po wysuszeniu owoce są pomarszczone, prawie czarne, cierpkie w smaku, kwaśne. Działają lekko ściągająco i przeciwzapalnie, przy infekcjach górnych dróg oddechowych, układu moczowego; pomocne w chorobach układu pokarmowego i biegunkach; zmniejszają przepuszczalność naczyń włosowatych; podnoszą odporność organizmu;

- odwar z kory ma właściwości przeciwzapalne i ściągające; może być stosowany jako płukanka do ust lub dziąseł w stanach zapalnych.

Na rynku dostępne są suszone kwiaty na napary czy przetwory z owoców; wiele z nich można przygotować samemu:

1/ napar z kwiatów: łyżeczkę kwiatów zalać szklanką wrzątku na 15 min.; przecedzić. Pić przy dolegliwościach trawiennych 2-3 x dziennie. Zewnętrznie do płukania jamy ustnej w przypadku infekcji górnych dróg oddechowych i dziąseł.

2/ odwar z kwiatów: łyżeczkę suszonych kwiatów zalać szklanką wody; gotować 3 min.; przestudzić, odcedzić. Stosować podobnie jak napar.

3/ odwar z owoców: ½ łyżeczki suszonych owoców zalać szklanką wody i gotować kilka minut; odstawić do naciągnięcia, przecedzić. Do picia przy schorzeniach żołądkowo-jelitowych lub do płukania jamy ustnej i gardła.

4/ odwar z kory: łyżkę kory zalać szklanką wody i gotować przez 3 min.; odcedzić i przestudzić.

5/ świeży sok z owoców: dowolną ilość owoców zalać wrzątkiem i odstawić w ciepłe, ciemne miejsce na dobę; odcedzić i ponownie zalać na dobę, po odcedzeniu po raz kolejny. Czynność powtórzyć sześciokrotnie aż sok osiągnie ciemny kolor. Po ostatnim zalaniu wrzątkiem gorący sok przelać do słoiczków. Sok ma właściwości przeciwzapalne i przeciwbakteryjne; łagodzi objawy kamicy nerkowej i żółtaczki; wspomaga leczenie chorób reumatycznych. Reguluje trawienie, zapobiega biegunce, hamuje zapalenie błony śluzowej gardła i migdałków. Można go stosować wewnętrznie oraz jako płukankę.

6/ nalewka: 1 kg owoców śliwy bez pestek zalać 1 l wódki, dodać 800 g cukru i 100 g miodu; odstawić na 6 tygodni w nasłonecznionym miejscu. Przecedzić i przelać do butelek; odstawić w ciemne miejsce na 5 tygodni. Stosować przy zaburzeniach trawienia i w profilaktyce hipercholesterolemii 2-3 x dziennie w małych porcjach.

II. roślina jadalna; miąższ świeżych owoców mimo iż cierpki, jest ceniony za walory odżywcze, smak i aromat. Do spożycia nadaje się po przemrożeniu, staje się wtedy bardziej słodki. Z owoców można przyrządzić sok, kompot, syrop, kisiel, galaretkę, konfitury, nalewkę, wino, marynatę w occie.

III. w kosmetyce miąższ z owoców używany jest do sporządzania ściągających maseczek na twarz.

Środki ostrożności:

- w nadmiarze preparaty ze śliwy tarniny mogą powodować nudności i wymioty;

- nie spożywać pestek, które zawierają cyjanowodór;

- nie stosować w okresie ciąży i podczas karmienia piersią;

- nalewki nie podawać dzieciom;

- zachować ostrożność w przypadku alergii na rośliny z rodziny różowatych;

- może wchodzić w interakcje z lekami moczopędnymi i powodować odwodnienie. AS

Żadna terapia naturalna ani suplementacja nie zastępuje porady i leczenia u specjalisty, może stanowić jedynie uzupełnienie terapii konwencjonalnych. Alergicy oraz kobiety w ciąży i karmiące mogą stosować zioła i suplementy po konsultacji z lekarzem.

eprasa.pl 9c804e711b

Nowe zasady żywienia w szkołach od 1 września 2026 r. II.

Jeżeli obiad obejmuje rybę lub mięso, przepisy przewidują możliwość otrzymania przez osoby niespożywające produktów odzwierzęcych alternatywnej potrawy roślinnej, w szczególności opartej na nasionach roślin strączkowych. Rozwiązanie to ma znaczenie zarówno dla placówek przygotowujących posiłki własnymi siłami, jak i dla firm cateringowych. Jadłospis musi bowiem uwzględniać również potrzeby osób, które nie spożywają produktów pochodzenia zwierzęcego.

Nowe przepisy regulują także kwestie związane z wartością energetyczną posiłków. Przy planowaniu żywienia uwzględnia się zapotrzebowanie energetyczne odpowiednie dla danej grupy wiekowej, a wartość energetyczna posiłków jest analizowana również w ujęciu dekadowym, czyli w okresie dziesięciu dni. W zależności od rodzaju żywienia przepisy określają również udział posiłków w dziennym zapotrzebowaniu energetycznym. Przykładowo, w przypadku placówki zapewniającej wyłącznie obiad jednodaniowy chodzi o około 20 proc. dziennego zapotrzebowania energetycznego, natomiast przy obiedzie dwudaniowym około 30 proc. Dla osób odpowiedzialnych za układanie jadłospisów oznacza to konieczność szerszego planowania. Menu powinno być oceniane nie tylko pod kątem pojedynczego dnia, ale również jako całość.

Nowe rozporządzenie reguluje przede wszystkim żywność sprzedawaną na terenie jednostek systemu oświaty oraz żywienie zbiorowe prowadzone przez placówkę. Nie oznacza to, że przepisy wprowadzają ogólny zakaz przynoszenia przez dziecko własnego posiłku czy przekąski przygotowanej w domu. Oficjalne stanowisko Głównego Inspektoratu Sanitarnego wskazuje wprost, że nowe zasady nie dotyczą posiłków i przekąsek przygotowywanych przez rodziców i przynoszonych przez dzieci z domu. Jest to ważne rozróżnienie. Inne zasady dotyczą produktu oferowanego przez szkolny sklepik, a inne żywności, którą rodzic przygotował dziecku we własnym zakresie.

W przypadku korzystania przez szkołę z usług firmy zewnętrznej również należy zwrócić uwagę na zgodność sposobu przygotowywania i dostarczania posiłków z obowiązującymi wymaganiami. Nowe przepisy powinny być uwzględniane także przy organizowaniu zakupów żywności i tworzeniu jadłospisów.

Przestrzeganie wymagań dotyczących żywienia w placówkach oświatowych podlega nadzorowi organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej. GIS wskazuje, że Inspekcja Sanitarna sprawuje nadzór nad żywieniem dzieci i młodzieży w placówkach oświatowych.

W praktyce sposób reakcji na stwierdzone nieprawidłowości zależy od rodzaju naruszenia i podstawy prawnej zastosowanej przez właściwy organ. Dlatego nie można odpowiedzialnie powiedzieć, że za każde naruszenie nowego rozporządzenia grozi jedna z góry określona kara.

Od września szkolne jadłospisy mają być bardziej różnorodne, zawierać więcej warzyw, owoców, produktów pełnoziarnistych i potraw roślinnych. Jednocześnie ograniczona została ilość dodawanych cukrów w napojach przygotowywanych na miejscu, a częstotliwość smażenia została ograniczona. Dla ucznia może to oznaczać mniej przypadkowych przekąsek w sklepiku, więcej warzyw na talerzu, częstsze dania na bazie roślin strączkowych i większy wybór produktów spełniających określone wymagania.

Nie oznacza to jednak, że państwo przejmuje od rodziców decyzję o tym, co dziecko je w domu. Regulacje dotyczą przede wszystkim tego, co placówka zapewnia lub co jest na jej terenie sprzedawane.

Od 1 września 2026 r. szkolne żywienie ma więc nowe ramy prawne. Ich skuteczność będzie zależała nie tylko od samego brzmienia przepisów, ale przede wszystkim od tego, jak zostaną zastosowane w codziennym życiu szkół, przedszkoli, stołówek i sklepików.

Jedno jest pewne: szkolny obiad nie jest już wyłącznie sprawą kuchni. Od 1 września stał się także przedmiotem szczegółowej regulacji prawnej.

Źródła:
Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 16 lutego 2026 r., Dz.U. 2026 poz. 197, Główny Inspektorat Sanitarny, Ministerstwo Zdrowia Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna

Darowizna od babci i dziadka zwolniona z podatku

Darowizna pieniędzy od babci lub dziadka może być całkowicie zwolniona z podatku od spadków i darowizn, ale tylko po spełnieniu określonych warunków. Wnuki należą do I grupy podatkowej, a kwota wolna od podatku wynosi obecnie 36 120 zł w ciągu 5 lat od jednej osoby. Obowiązek zgłoszenia nie obejmuje przypadku nabycia na podstawie umowy zawartej w formie aktu notarialnego albo w tej formie zostało złożone oświadczenie woli jednej ze stron. Po przekroczeniu tego limitu konieczne może być zgłoszenie darowizny do urzędu skarbowego i odpowiednie udokumentowanie przekazania pieniędzy.

Podstawa prawna: Ustawa z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn (t. j. Dz. U. z 2024 r. poz. 596)
Opracowała: mgr Ela Góra-Brzegowska

eprasa.pl 9c804e711b

HVIEZDY O NÁS

ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

V prvej časti mesiaca sa snaž prekonať lenivosť a únavu. V druhej polovici mesiaca ti pomôžu najbližší. Stretnutie so známymi podporia tvoju duševnú pohodu. Koncom mesiaca možno neočakávanie získaš väčšiu sumu peňazí.

STRELEC (23.11.-21.12.)

Podnikateľom sa bude tento mesiac naozaj dariť. Všetko, čo začneš, úspešne aj dokončíš. A ani v láske to nebude o nič horšie. Objavíš nové životné perspektívy. Pomôžu ti v tom nové známosti.

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

Aj keď budeš mať veľa práce, nebude ti chýbať radosť a entuziazmus. V druhej polovici mesiaca sa upokojí aj situácia v rodine a zavládne pravdivá rodinná pohoda. Prídu nové ponuky podporujúce tvoje záujmy. Možno získaš lepšiu prácu.

VODNÁR (21.1.-18.2.)

Všetky rozhodnutia, ktoré si poriadne premyslíš, budú správne. Mnohé veci získaš vďaka svojej pracovitosti. Ak ešte nemáš partnera, dobre sa poobzeraj, je niekde nablízku. Máš ho po ruke len možno o tom nevieš. Druhá polovica mesiaca bude pre teba úspešná.

RYBY (19.2.-20.3.)

Stretneš sa so starými známymi a priateľmi. Žiaľ, finančná situácia sa nezmení. Koncom mesiaca si dávaj väčší pozor pri domácich prácach. V posledný deň dostaneš očakávanú správu. Pohyb vonku prospeje imunite.

BARAN (21.3.-20.4.)

Trochu ťa znepokojí správanie sa najbližších osôb. Ak si podnikateľom, bude sa ti dariť nielen v práci, ale aj v rodine. V druhej polovici mesiaca dosiahneš veľký úspech a dostaneš zaujímavý darček.

BÝK (21.4.-20.5.)

Tento mesiac bude úspešný. Podarí sa ti uvoľniť sa od problémov. Ak sa s niekým súdiš, podarí sa ti súdny proces dotiahnuť do víťazného konca a možno získaš aj nejaké peniaze. Konečne príde čas na oddych a relax.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

Od polovice mesiaca sa začne pozitívne obdobie. Pokiaľ sa tak však stane, môžeš mať problémy v rodine alebo v práci. Starší ľudia, ktorí boli dlhodobejšie chorí, sa budú cítiť čoraz lepšie. Možno sa presťahuješ.

RAK (22.6.-22.7.)

V rodinnom živote to bude asi náročnejšie, pretože ho sťažia viaceré konflikty. Ak ich chceš šťastne vyriešiť, musíš sa o nich porozprávať. Ak však nájdeš v sebe hoci len štipku optimizmu, dokážeš to zvládnuť.

LEV (23.7.-23.8.)

V rodine sa všetko vyrovná len bude potrebné prísť na koreň veci, čo bude mať pozitívne ďalekosiahle dôsledky. Podarí sa ti vybaviť dôležitú vec. Chystá sa ďalšia cesta. Na cestách si daj pozor na doklady a peniaze. V láske svitne na lepšie časy. Je čas na začatie nového športu.

PANNA (24.8.-23.9.)

V októbri budeš mať veľa povinností. A práve kvôli tomu sa snaž nájsť si čas na relax. Výborným riešením je plaváreň. Objavia sa nové zárobkové možnosti. Odvážne rozhodnutia v podnikaní ti prinesú úspech. Zdravie bude slúžiť.

VÁHY (24.9.-23.10.)

Tento mesiac dosiahneš najviac, ak budeš dostatočne trpezlivý a citlivý. Neznechucuj sa tým, že v niektorých situáciách sa nesplnia tvoje očakávania. Je potrebné mať v sebe dôveru. Nakoniec ťa partner pochopí a bude ťa podporovať. Prechádzky do prírody podporia imunitný systém.

NÁŠ TEST

Aké máte susedské vzťahy?

1. K susedom prišla návšteva. Budete ich pozorovať z okna?
a) Možno sa pozriete, čo nesú dobrého so sebou; b) nie, toto vás príliš nezaujíma, c) priznávate sa, že by to nebolo po prvýkrát; d) podľa toho, kto by to bol.

2. Majú vaši susedia deti?
a) Áno majú a pripadajú vám roztomilé; b) áno a občas ich preklínate; c) majú, ale neberiete ich na vedomie; d) nie, nemajú.

3. Navštevujete sa niekedy so susedmi?
a) To by vás ani nenapadlo; b) stalo sa to len párkrát; c) áno, ale zriedka; d) áno a veľmi radi.

4. Pokiaľ stretnete suseda napríklad vo výťahu alebo keď hrabete lístie, ako prebieha vaša komunikácia?
a) Len sa pozdravíte; b) ani sa nezdravíte; c) prehodíte pár zdvorilostných formuliek; d) zapradiete celkom dlhý hovor.

5. Máte vy alebo vaši susedia psa?
a) Máte ho len vy; b) majú ho len susedia; c) máme ho obaja; d) nemá ho nikto.

6. Púšťate si vy alebo vaši susedia hudbu nahlas?
a) Väčšinou ste to vy, komu poskakujú hrnčeky; b) susedia to majú vo zvyku; c) tak striedavo; d) nie, ani vy, ani oni.

7. Určite už sa vám stalo, že ste varili večeru a zistili ste, že sa vám chýba jedna surovina. Požičali by ste si ju od susedov?
a) Samozrejme; b) áno, ale bude vám trochu trápne; c) skôr nie; d) nie, to radšej skočíte do hypermarketu.

8. Aké pocity vo vás vyvoláva film „Zajtra to roztočíme, drahá“ ?
a) Ste rada, že sa vás to netýka; b) trochu sa v ňom poznávate; c) máte pocit, že susedia sa niekedy nechajú trochu inšpirovať, d) občas nie je na škodu sa navzájom trochu provokovať.

eprasa.pl 9c804e711b

9. Pokiaľ váš balkón stále navštevuje susedova mačka, alebo máte podozrenie, že susedka už zase nevytrela schody podľa daného rozpisu, ako sa zachováte? Budete si sťažovať?

a) Ak sa to nebude príliš často opakovať, tak nie; b) pokiaľ budete mať podozrenie, že je to naschvál, tak zakročíte; c) áno, každý by mal plniť svoje povinnosti; d) nie, pretože je vám to ľahostajné.

10. Už si niekedy susedia sťažovali na vás?

a) Nie, zatiaľ ste od nich nepočuli jedinú výčitku; b) niekedy máte pocit, že majú narážky; c) áno, ale bolo to v medziach slušnosti; d) áno a bola to hysterická scéna.

11. Tykáte si so svojimi susedmi?

a) Len s niektorými; b) nie, so žiadnymi; c) áno so všetkými; d) tyká len jedna strana.

12. Na čo myslíte, keď susedia odchádzajú na dovolenku?

a) Cítite úľavu; b) je vám to jedno; c) bude vám smutno; d) závidíte im.

13. A teraz s pravdou von. Závidíte svojim susedom?

a) Občas sa pri tom pristihnete; b) nie, nikdy; c) celkom dosť; d) skôr oni závidia vám.

14. Aké oslovenie volíte, pokiaľ s priateľmi hovoríte o susedoch?

a) Susedia, b) oslovujete ich priezviskom; c) Hanka od naproti; d) ten idiot.

15. Aké tvrdenie je najbližšie vašim pocitom.

a) Máte pocit, že sa snažíte viac než oni o dobré vzťahy; b) snažíte sa držať si od nich odstup; c) máte radosť, keď susedov stretnete; d) ste radi, keď ich nevidíte.

Vyhodnotenie:

Najviac odpovedí a): To, ako vychádzate so svojimi susedmi, ovplyvňuje nakoľko sa cítite doma bezpečne. Pokiaľ máte skvelé vzťahy so svojimi susedmi, vytvárate si príjemnú atmosféru bezpečia. Máte výborné susedské vzťahy a to vašou snahou i susedov.

Najviac odpovedí b): Je nutné podotknúť, že pokiaľ máte nejaké spory so susedmi, na vine ste v drvivej väčšine prípadov vy. Snahy vašich susedov o idylický vzťah buďto nevnímate, alebo úmyselne ignorujete. Podvedome k svojim susedom cítite opovrhnutie, skrátka vám veľmi nesedia.

Najviac odpovedí c): Snažíte sa udržovať vzťah, pozdraviť, odpovedať zdvorilo na otázky a dosť. Ani v najmenšom si ich nepúšťate pod kožu. Možno je to tým, že vám pripadajú vtieraví a zvedaví. Ani by vás nenapadlo ich požiadať napríklad o zapožičanie čohokoľvek. Pokiaľ by to chceli oni po vás, vyhoveli by ste im, ale s úplnou ľahostajnosťou.

Najviac odpovedí d): Siahnite si do svedomia, či ste sami príkladný susedia. Či si sebakriticky priznáte, že ste sa voči nim skutočne nedopustili žiadnych prešľapov, nemeňte svoj prístup. Možno to však vaši susedia myslia dobre. Až vás susedka nabudúce pozve na kávu, nevyhovárajte sa na kopu práce. Môžete tento krát skúsiť prijať pozvanie, a ak to predsa len nebude ono, nabudúce sa to nemusí opakovať. (zdroj: www.wanda.sk)

AKO JE TO SPRÁVNE?

Milí čitatelia, často sa pýtate na správny preklad slov, preto sme sa rozhodli, že na vašu žiadosť budeme uverejňovať niektoré poľské a slovenské frázy a slová, ktoré sa využívajú v oblasti administratívy, stavebníctva, poľnohospodárstva, reklamy, dopravy a spojov, ekonómie, turistiky a tiež zradné slová.

V POĽŠTINE:	V SLOVENČINE:
skrawanie fornirów	rezanie dýh
skrawarka wiórów tarczowa	trieskovací stroj kotúčový
skóra plastyczna	useň plastická
sklep z tarcicą	obchod s rezivom
sklejka wyprasowana na zimno	preglejka vyrobená za studena
sklejka wykończona substancjami impregnacyjnymi	preglejka upravená impregnačnými látkami
rekuperator współprądowy	súprúdový rekuperátor
reaktywność kleju	reaktivita gleju
przyspieszacz zastygania	urýchľovač tuhnutia
punkt równoważnikowy	bod ekvivalencie

Redaktor napomína autora:

- Z vašich príspevkov cítiť školácky zlozvyk - odpisovanie!

***

Čo je to maximálna rýchlosť?

Keď beháš dookola a vidíš si chrbát.

***

- Kmotre, a prečo ryby nespievajú?

- Vari si už videl voľakoho, aby od vody spieval?

***

Zákazník v predajni počítačov:

- Hľadám napínavú dobrodružnú hru na PC, ktorá pre mňa bude predstavovať ozajstnú výzvu.

Predavač:

- Tak to predsa skúste Windows - budete nadšený.

***

Riaditeľ cirkusu prijme nového klauna.

- Dokážete napodobniť sliepku?

- Smiešna otázka direktor, viem.

- Tak zneste vajíčko!

eprasa.pl 9c804e711b

Jesenné mesiace sú priam stvorené pre vysokohorskú turistiku, ale aj kratšie a menej náročné prechádzky po slovenských horách. Prinášame vám pár tipov na neopakovateľné výlety do prírody, ktorá v tomto ročnom období prezentuje pestrofarebnú krásu.

Napríklad k najobľúbenejším destináciám v Malej Fatre patria Jánošíkove diery. Obdivovanie miestnych vodopádov a majestátnych prírodných scenérií láka množstvo nadšencov turistiky, na rebríkoch sa tak, žiaľ, niekedy tvoria „kolóny“. Jánošíkove diery sa nachádzajú v národnej prírodnej rezervácii Rozsutec

a tvoria ich tri ucelené časti: Dolné diery, Nové diery a Horné diery. Bizarné skalné útvary vyformoval Dierový potok, ktorý oblasťou preteká dodnes. Obdivovať tu môžete viac ako dvadsať vodopádov.

Iným zaujímavým tipom sú Súľovské skaly, ktoré sa nachádzajú približne 10 km od mesta Bytča, v západnej časti Súľovských vrchov. Ich územím vedie značený náučný chodník dlhý 7,5 km, vďaka ktorému uvidíte všetky dôležité miesta a pokocháte sa krásnymi výhľadmi. Navštívite aj zrúcaninu hradu Súľov či jaskyňu Šarkania diera. Skalné útvary rôznych veľkostí i tvarov sú slovenským unikátom a pripomínajú tajomné skalnaté mesto.

V Nízkych Tatrách sú viaceré zaujímavé miesta a môžete si zvoliť viaceré možnosti na túru. Jednou z nich je výstup alebo možnosť vyviezť sa na tretí najvyšší vrch tohto pohoria. Chopok má výšku 2 023,6 m n. m. a je špeciálny aj tým, že sa naň pohodlne dostanete lanovkou. Na jeseň je cieľom turistov, v zime na návštevníkov čakajú dobré pripravené lyžiarske zjazdovky. Zhora je nádherný výhľad prakticky na celé Slovensko.

Foto: zdroj internet

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

ADRES REDAKCJI:
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7, tel. +48 12 633 36 88
e-mail: zivot@tsp.org.pl, www.zivot.pl

WYDAWCA:
TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE,
ZARZĄD GŁÓWNY
SPOLOK SLOVÁKOV V POĽSKU, ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7
tel. +48 12 632 66 04, +48 12 634 11 27
e-mail: zg@tsp.org.pl

Zespół: redaktor naczelny: Agáta Jendžejčíková
redaktorzy:
Milica Majeriková-Molitoris, Grażyna Falatová

Społeczne kolegium doradcze:
Łucja Kościelak, Marián Smondek,
Božena Bryjová, Mária Kačmarčíková, František Paciga,
Dominik Surma, Anna Krištofeková,
Silvia Plučinská, Ján Bašisty, Ľudomír Molitoris,
Ján a Irena Kašickí, Žofia Fifanská

Skład: Redakcja Život

Łamanie i druk: Drukarnia TSP
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

WARUNKI PRENUMERATY:
Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje
Zarząd Główny w Krakowie gotówką
lub na konto: BNP PARIBAS
27 1600 1462 1836 1842 2000 0001
IBAN: PL 27 1600 1462 1836 1842 2000 0001
SWIFT: PPABPLPK
z dopiskiem: Prenumerata czasopisma Život za rok...

Płacąc za prenumeratę czasopisma za pośrednictwem poczty należy doliczyć odpowiednią opłatę pocztową.

Prenumeratę czasopisma można zacząć w każdej chwili.

Prenumerata w formie elektronicznej: www.zivot.pl

portal **eprasa.pl**, **link:** http://eprasa.pl/news/život
Koszt: miesięcznie – 7,00 zł; rocznie – 84 zł

CENY PRENUMERATY 2026

DLA KÓŁ I ODDZIAŁÓW TOWARZYSTWA:
1 miesiąc: 7,00 zł, półrocznie: 42,00 zł, rocznie: 84,00 zł

INDYWIDUALNA:
krajowa, łącznie z opłatą za wysyłkę wynosi: 1 miesiąc **12,60 zł**, półrocznie **70,60 zł**, rocznie **140,20 zł**

zagraniczna, łącznie z opłatą za wysyłkę wynosi:
na Słowację: **14,00 zł** – rocznie **168,00 zł**
do Europy (w tym Czechy): 22,00 zł – rocznie: **264,00 zł**
do USA i Kanady: pocztą lotniczą 23,00 zł – rocznie: **276,00 zł**

Niezamówionych tekstów, rysunków i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów oraz zmian treści nadesłanych tekstów. Redakcja nie odpowiada za treść materiałów pozaredakcyjnych, nie zawsze zgodnych z poglądami redakcji. Za niezamówione teksty redakcja nie płaci honorariów autorskich.

Nakład 1900 egz.

PL ISSN 0514-0188

ZREALIZOWANO DZIĘKI DOTACJI MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI

„PUBLIKACJA WYRAŻA JEDYNIE POGLĄDY AUTORA/ÓW I NIE MOŻE BYĆ UTOŻSAMIANA Z OFICJALNYM STANOWISKIEM MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI.”

„PUBLIKÁCIA VYJADRUJE IBA NÁZORY AUTORA/OV A NEMÔŽE BYŤ STOTOŽŇOVANÁ S OFICIÁLNYM POSTOJOM MINISTRA VNÚTRA A ADMINISTRATÍVY.”

eprasa.pl 9c804e711b

Dychová hudba kňaza dekana F. Móša z Novej Belej

Dychová hudba Spolku Slovákov z Kacvína

XLIV. Prehliadka krajanských dychových hudieb v Novej Belej

Foto: mm-m, kajot, aj

Dychová hudba z Fridmana

Dychová hudba z Jurgova

Detská dychová hudba kňaza dekana F. Móša z Novej Belej

Dychová hudba z Malej Lipnice

Dychová hudba z Krempách

Dychová hudba z Podvlku

Dychováhudba z Nižných Lápš

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE
SPOLOK SLOVÁKOV V POĽSKU

POLECAMY NASZE WYDAWNICTWA

Przekaż swój 1,5% na Towarzystwo Słowaków w Polsce! KRS: 0000254010

eprasa.pl 9c804e711b